

Magasinsgatan 5
Byggnadshistorisk utredning
Antiquum AB, 2020-06-08

Innehållsförteckning

Inledning	3
Sammanfattning	5
<u>DEL 1: NÄRMILJÖ OCH SAMMANHANG</u>	
Övergripande kulturhistorisk beskrivning	7
Kvarteren under 1600-1700-tal	7
Från befäst trästad till öppen stenstad	7
Cityomvandlingen i slutet av 1800-talet	8
Det tidiga 1900-talet	8
Omdaning på 1980-talet	11
Utredningsområdet idag	12
1800-talets stadsnydning	13
Det sena 1800-talets cityomvandling	13
1900-talets stadsbyggande	13
Det sena 1900-talets omdaning	14
<u>DEL 2: MAGASINSGATAN 5</u>	
Bebyggelsehistorisk beskrivning	17
Nulägesbeskrivning	27
Stomme och konstruktion	27
Exteriör	27
Interiör	30
<u>DEL 3: ANALYS, STÄLLNINGSTAGANDEN OCH SLUTSATSER</u>	
Kulturhistoriskt värde & signifikans relaterat riksintresset	36
Bevarande och tålighet	39
Åtgärder för att stärka byggnadens kulturhistoriska karaktär	47
Källor och litteratur	48

Antiquum AB
Drottninggatan 25
411 14 GÖTEBORG
Tel 031-13 38 20
www.antiquum.se

Inledning

Uppdrag och bakgrund

På uppdrag av Göteborgs stad, stadsbyggnadskontoret, har Antiquum AB 2020 upprättat föreliggande byggnadshistoriska utredning för byggnaden på Magasinsgatan 5 och dess närmsta omgivning. Syftet med utredningen är att definiera byggnadens, samt den omedelbara närmiljöns, stadsbyggnadskvaliteter liksom kulturhistoriska och arkitektoniska kvaliteter.

Bakgrunden till utredningen är ett pågående detaljplanearbete. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra på- och ombyggnad av fastigheten med bostäder och verksamheter samt säkerställa stadsbyggnadskvaliteter, kulturhistoriska och arkitektoniska värden. Påbyggnaden avses innehålla bostad och arbetsrum för biskopen, en representationsvåning samt ett par övernattningsrum. I samband med detta vill man rusta upp den befintliga byggnadens verksamhetslokaler och bostäder och få en större flexibilitet i användning på våning två och tre. En del av byggnaden som idag är planstridig får planstöd.

Utredningsområde & avgränsning

Planområdet ligger i korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan i stadsdelen Inom Vallgraven i Göteborgs centrum och omfattar fastigheten Inom Vallgraven 56:2 i kv. Tre Remmare, med gatuadress Magasinsgatan 5. I syfte att sätta in byggnaden i sin historiska och stadsbildsmässiga kontext har utredningsområdet utökats så att även den närmsta omgivningen ingår.

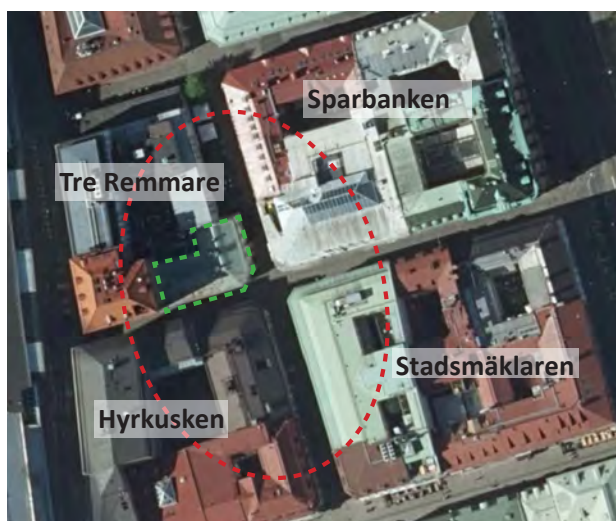
Kulturhistorisk skyddsstatus

Byggnaden på Magasinsgatan 5, som uppfördes år 1812, ingår i Göteborgs stads bevarandeprogram från år 1999 (del 1), vilket innebär att den är att betrakta som särskilt kulturhistoriskt värdefull enligt Plan- och bygglagen (PBL) kap 8 § 13 och därför inte får förvanskas. Likaså gäller det allmänna kravet på varsamhet vid ändring enligt PBL kap 8 § 17. Gällande stadsplan är från 1937.

Byggnaden ingår också som en viktig del i ett område som är utgör riksintresse för kulturmiljövården enligt Miljöbalken: "Göteborgs innerstad/Staden inom vallgraven med parkbältet" O 2:1–5. Områden av riksintresse ska skyddas från åtgärder som påtagligt skadar kulturmiljön.

Byggnaden på Magasinsgatan 5 uppfördes år 1812 och hyste ursprungligen hotell.

Aktuell byggnad är markerad med grön streckad linje. Röd streckad linje visar det större utredningsområdet.

Hela fastigheten ligger inom fornminnesområde (Göteborg 216:1) och är skyddat enligt kap 2 Kulturmiljölagen. Alla ingrepp i mark kräver tillstånd hos länsstyrelsen.

Medverkande

Johanna Roos, bebyggelseantikvarie vid Antiquum, har varit huvudansvarig för uppdraget. Från Göteborgs Stad har Sandra Trzil, Madelene Seberbrink och Alexandra Blennow medverkat i arbetsgruppen.

Läsanvisning

Rapporten är uppdelad i tre delar. Del 1 innehåller en översiktlig bebyggelsehistorisk beskrivning av utredningsområdet och byggnadens närmiljö. Del 2 innehåller en bebyggelsehistorisk beskrivning samt nulägesbeskrivning av den aktuella byggnaden på Magasinsgatan 5. Del 3 innehåller rapportens ställningstaganden med bl a kulturhistorisk värdebeskrivning och en del om byggnadens känslighet/tålighet för förändringar.

Aktuell byggnad är markerad med grön streckad linje. Röd streckad linje visar det större utredningsområdet.

Sammanfattning

Bebyggelsen i det aktuella utredningsområdet återuppbyggdes i början av 1800-talet efter den stora stadsbranden 1804. Kvarteren kom att bebyggas med stenhus i två till tre våningar med fasader i huvudsakligen gult tegel. Den aktuella byggnaden på Magasinsgatan uppfördes år 1812, sannolikt efter ritningar av byggmästare G Lindner. I byggnaden drev traktören G Tod hotell och värdshus fram till år 1865.

Byggnaden uppfördes ursprungligen i tre våningar med fasader av gult tegel och ett tidstypiskt nyklassicerande uttryck. Den utformades som en vinkelbyggnad som omfamnade en liten innergård som nåddes via en portgång från Kyrkogatan.

Byggnaden har genomgått flera förändringar under årens lopp. Efter att hotellverksamheten upphörde har huset hyst en kombination av butiker och bostäder i slutet av 1800-talet och senare kafferosteri med stora utrymmen för kaffesilos i större delen av huset, för att senare återgå till butiker och bostäder. Bland de större förändringarna kan nämnas att gården byggdes över med en gårdsöverbyggnad i två våningar på 1950-talet liksom att byggnadens tegelfasader tilläggsisolerades och putsades på 1980-talet. Under årens lopp har också fasaden i bottenvåningen försetts med stora skyltfönsterpartier.

Även gatustråket i korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan har genomgått förändringar. Redan på 1880-talet inleddes en skalförändring i området då tvåvåningshusen byggdes på med en tredje våning. Många av de äldre byggnaderna omgestaltades även i samband med att butiker inreddes i bottenvåningarna, vilka nu försågs med skyltfönster. Utvecklingen mot en högre skala fortsatte under 1900-talets första hälft då det tillkom ett antal högre butiks- och kontorshus. På 1980-talet genomgick kvarteren en större omdaning då flera av de äldre stenhusen revs och ersattes med större kontorskomplex. Trots dessa förändringar är det dock fortfarande möjligt att förstå miljön som en del av 1800-talsstaden genom de bevarade äldre byggnader som finns kvar inom utredningsområdet samt genom att Magasinsgatan och Kyrkogatan till stora delar bevarat sin karaktär som bakgator med bebyggelse präglad av lägre höjdskala och enklare utformning än t ex Västra Hamngatan.

Byggnaden på Magasinsgatan 5 besitter, trots de förändringar som den genomgått, ett stort stadsbyggnadshistoriskt värde och utgör en av få kvarvarande representanter för den stenstadsbebyggelse

som återuppfördes efter den stora stadsbranden år 1804 i enlighet med den nya byggnadsstadga som bränderna gav upphov till. Utredningen har visat att representationen av det tidiga 1800-talet som stadsbyggnadsepok är låg inom det avgränsade utredningsområdet. Detta ger Magasinsgatan 5 en särskild betydelse för den samlade kulturmiljön. Byggnaden som helhet omfattas av förvanskingsförbundet i PBL 8:13 eftersom den är officiellt utpekad som särskilt kulturhistoriskt värdefull i stadens bevarandeprogram. Dessutom ingår den i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården som ska skyddas från påtaglig skada.

Den ursprungliga exteriören är förändrad men det nyklassicistiska uttrycket är delvis bevarat genom det avskalade och symmetriska formspråket, den profilerade takfoten och det låglutande taket. Likaså gör byggnadens bevarade grundvolym som en vinkelställd trevåningsbyggnad med delvis bevarade gårdsfasader det fortfarande möjligt att förstå byggnaden som en del av det tidiga 1800-talets stad.

Att berättelsen om det tidiga 1800-talets stadsnydaning försvagats i såväl närmiljön som i den aktuella byggnaden gör att såväl utredningsområdet som den enskilda byggnaden är känsliga för förändringar som ytterligare försvagar, försvårar eller omöjliggör förståelsen för det ursprungliga stadsbyggnadssammanhanget. I huvudsak är det exteriören som är känslig för förändringar, medan interiören har en större tålighet. Det förekommer dock sannolikt dolda kulturvärden i interiören som inte är kända idag, men som kan uppdagas i samband med arbeten i byggnaden. Vid påträffande av äldre detaljer i samband med ombyggnad så skall dessa beaktas och hanteras varsamt.

För att värna byggnadens kulturhistoriska värde och riksintresset för kulturmiljövården är det en förutsättning att förändringar utförs på ett sådant vis att den äldre byggnaden förblir fortsatt avläsbar. Samtliga av de egenskaper som pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla bör bevaras och åtgärder får inte innebära rivning av fasad eller del av fasad. Invändigt bör alla äldre väggar bevaras liksom huvudtrapphuset och entréhallen i sin helhet. Äldre planlösning bör eftersträvas. Vidare har närmiljön en begränsad tålighet när det gäller ökning av höjdskalen. En eventuell påbyggnad måste ta hänsyn till gatornas övergripande kulturhistoriska karaktär som bakgator.

DEL 1: NÄRMILJÖ OCH SAMMANHANG

Del av karta över Göteborg från år 1644, aktuellt utredningsområde markerat med röd streckad linje.

Del av karta över Göteborg från år 1790, aktuellt utredningsområde markerat med röd streckad linje.

Övergripande bebyggelsehistorisk beskrivning

De aktuella fyra kvarteren i korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan har varit bebyggda sedan 1600-talet. Den äldre bebyggelsen har dock ödelagts i de stadsbränder som vid flera tillfällen härjat staden. Idag utgörs bebyggelsen inom det aktuella området av en blandning av byggnader från såväl tidigt som sent 1800-tal liksom av ett antal byggnader från 1900-talets början samt från 1980-talet. Nedan redogörs kortfattat för bebyggelseutvecklingen i kvarteren.

Kvarteren under 1600-1700-tal

Göteborg grundades år 1621. Stadsplanen utformades som en rutnätsplan med rätlinjiga gator och rektangulära kvarter. Viss anpassning fick dock göras till följd av de oregelbundna bergspartierna. Exempelvis fick kvarteret Tre Remmare en form som följde Ekelundsgatans svängda dragning kring Otterhällan.

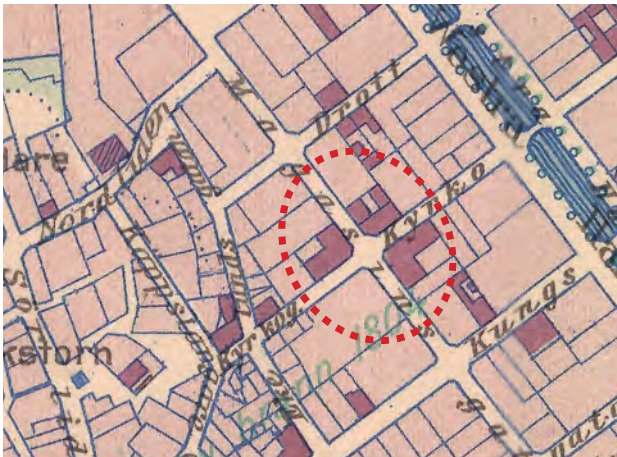
Stadskartor från 1700-talet visar att de västra delarna av kvarteren Tre Remmare och Hyrkusken, mot den då väsentligt smalare Ekelundsgatan, ursprungligen var indelade i flera små tomter. Dessa var bebyggda med enkla, låga trähus i två våningar. Mot Magasinsgatan var tomterna större och byggnaderna mer påkostade. Samtliga fyra aktuella kvarter utformades med avfasade hörn mot korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan. I denna korsning låg under 1700-talet den beryktade krogen "Tre Remmare" vilken givit ett av de aktuella kvarteren sitt namn.

Från befäst trästad till öppen stenstad

Liksom i övriga innerstaden har den äldre trähusbebyggelsen i de aktuella kvarteren eldhärjats ett flertal gånger. Den sista stora stadsbranden som påverkat kvarteren inträffade år 1804, vilken ödelade all äldre bebyggelse.

I början av 1800-talet förvandlades Göteborg från en befäst trästad till en öppen stenstad. Befästningarna revs och en ny byggnadsordning innebar att den nya bebyggelsen innanför vallgraven av brandskäl inte fick uppföras i trä. Detta ledde till att endast förmögna fastighetsägare kunde bebygga sina avbrända tomter. Mot de större gatorna uppfördes nu stenhus i tre våningar med påkostad utformning. Hantverkare och handelsmän som hade relativt små tomter vid stadens mindre bakgator, så som t ex Magasinsgatan, uppförde sina nya stenhus i två till tre våningar med en mer eller mindre spartanskt utformning i den äldre carlbergstraditionen med nyklassicerande uttryck.

Bebyggelsen i det aktuella utredningsområdet återuppbbyggdes mellan åren 1804-1830. Kvarteren kom att byggas med stenhus i två till tre våningar med enkla fasader i tegel eller puts. Merparten av byggnaderna uppfördes ursprungligen i två våningar. På Magasinsgatan 3 och 5 (kv Tre Remmare) uppfördes dock två trevåningshus med fasader i gult tegel och med nyklassicerande utformning. Formspråket var stramt med återhållsam utsmyckning i form av pro-

Del av karta över Göteborg från år 1820, aktuell miljö markerad med röd streckad linje. Här syns bl a aktuell byggnad på Magasinsgatan 5, vilken hade uppförts år 1812. Även på Magasinsgatan 10 och 12 hade det nyligen tillkommit två byggnader. Återuppbyggnaden av kvarteren pågick fram till 1830-talet.

Magasinsgatan 5 uppfördes 1812 och fungerade som hotell. Fasader utformades med gult tegel och ett avskalat formspråk typiskt för innerstadens bakgator. Källa: GSM

Del av karta över Göteborg från år 1860, aktuell miljö markerad med röd streckad linje.

filerade taklister och enkla fönster- och dörrömfattningar. Byggnaderna rymde skilda verksamheter så som hotell, magasin, bostäder mm.

Cityomvandlingen i slutet av 1800-talet

Kring tiden 1870-80-talet transformerades successivt den gamla stadskärnan innanför vallgraven till ett cityområde dominerat av butiker, kontor och andra verksamheter. Många av de äldre bostadshusen byggdes nu om för att rymma butiker och kontor. Magasinsgatan utvecklades till en livlig butiksgata.

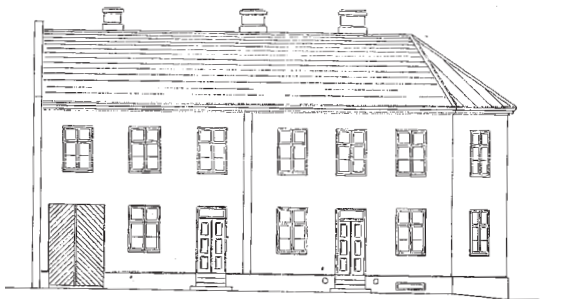
De flesta butiker inreddes i befintliga hus som nu omgestaltades med skyltfönster i bottenvåningarna. Samtidigt kom flera av tvåvåningshusen att byggas på med en tredje våning. I flera fall omgestaltades de tidigare strama fasaderna i enlighet med tidens nyrenässansideal. Ett exempel på detta inom aktuellt område är byggnaden på Drottninggatan 3 som hade uppförts i två våningar år 1838 som magasin för grosshandlare A G Levgren. Huset övertogs av handelsmannen C L Berggren på 1880-talet och byggdes då på med en tredje våning. Fasaderna omgestaltades med rik ornamentik och bottenvåningen försågs med stora bågformade skyltfönster och nya butiksentréer.

Även byggnaden på Magasinsgatan 5 genomgick förändringar i samband med cityomvandlingen och försågs med skyltfönster i bottenvåningen. Utmed Magasinsgatan tillkom också nya butiksbyggnader, bl a på Magasinsgatan 16 där smedmästare C P Montzell år 1879 lät uppföra en byggnad om fyra våningar med butiker och stora skyltfönster i bottenvåningen.

Det tidiga 1900-talet

Cityområdets utveckling och bilismens inträde kom under 1900-talets första hälft att göra trafiksituationen till ett allt större problem. År 1922 breddades Ekelundsgatan, vilket bl a kom att påverka kvarteren Tre Remmåre och Hyrkusken genom att de mindre tomterna mot väst ersattes av gatemark.

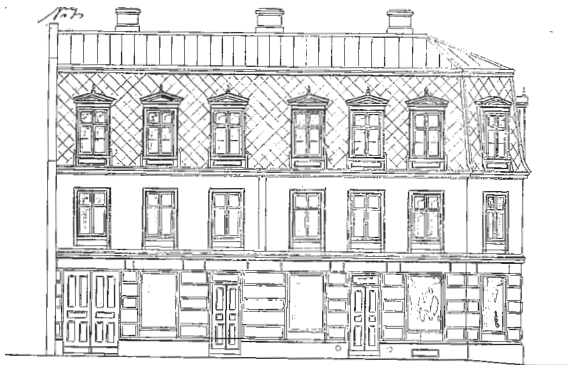
I en stadsplan från 1937 föreslogs även att del av kvarteret Tre Remmåre mot Magasinsgatan skulle avsättas till gatemark. Breddningen, som förutsatte rivning av byggnaderna, utfördes dock endast delvis.

Nuvarande fasad åt Magasinsgatan

Nuvarande fasad åt Kyrkogatan

Blifvande fasad åt Magasinsgatan

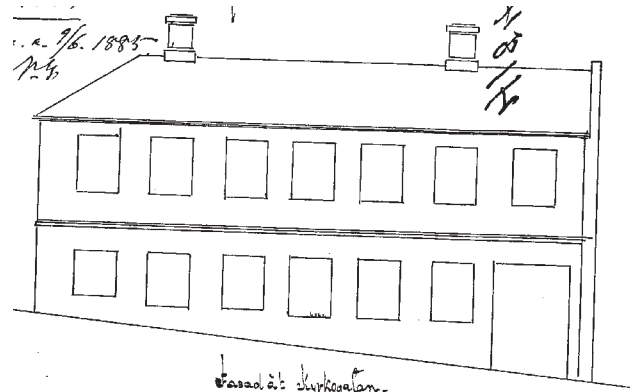

Blifvande fasad åt Kyrkogatan

Förändringsritning gällande Magasinsgatan 10, kv Sparbanken, hörnet Magasinsgatan/Kyrkogatan (Inom Vallgraven 57:2), från år 1881. Befintligt utseende överst och blivande utseende nederst. Byggnaden utgjordes ursprungligen av en tvåvåningsbyggnad med enkelt formspråk. I samband med cityomvandlingen byggdes byggnaden på med en våning och fasaderna omgestaltades enligt nyrenässansens ideal med omfattande putsornamentik. Bottenvåningen mot Magasinsgatan försågs med skyltfönster. Källa: SBK

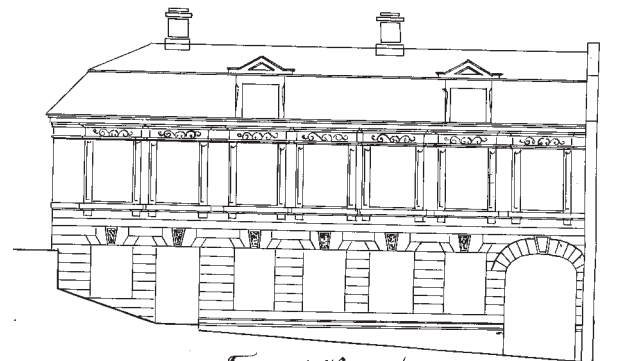

Magasinsgatan 3, årtal okänt. Byggnaden uppfördes i början av 1800-talet och utformades med fasader av gult tegel. Förutom den profilerade takfoten saknade fasaden dekorelement. Närmast i bild syns även del av Magasinsgatan 5. Källa: GSM

Fasad åt Kyrkogatan

Kyrkogatan 4 (Inom Vallgraven 56:1), befintligt utseende år 1885.

Fasad åt Kyrkogatan

Kyrkogatan 4 (Inom Vallgraven 56:1), förändringsritning från år 1885.

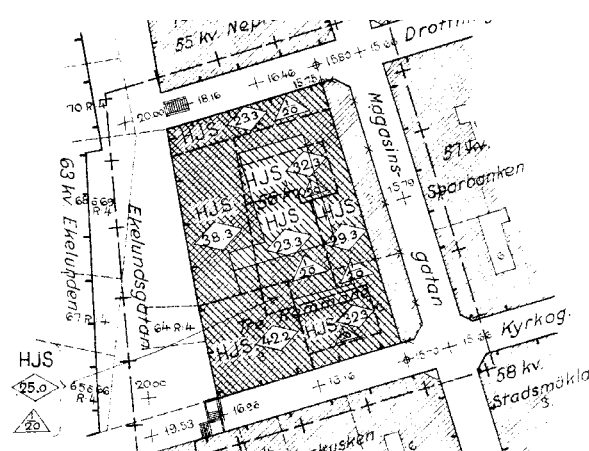
Magasinsgatan kring 1930-40-talet. Del av gatan har breddats vilket exponerade Magasinsgatan 5's brandgavel i stadsbilden. Avsikten var att även riva Magasinsgatan 5, men så kom aldrig att ske. På fotot syns till höger den butiks- och kontorsbyggnad som uppfördes 1937-38. Källa: TT-bild.

Större delen av kvarteret Tre Remmare revs mellan åren 1924-1937. Den äldre byggnaden på Magasinsgatan 3, med fasader av gult tegel, revs för att möjliggöra breddning av Magasinsgatan. Byggnaden på Magasinsgatan 5 kom dock aldrig att rivas. I och med breddningen av Magasinsgatan kom nu brandgaveln på Magasinsgatan 5 att exponeras i gaturummet.

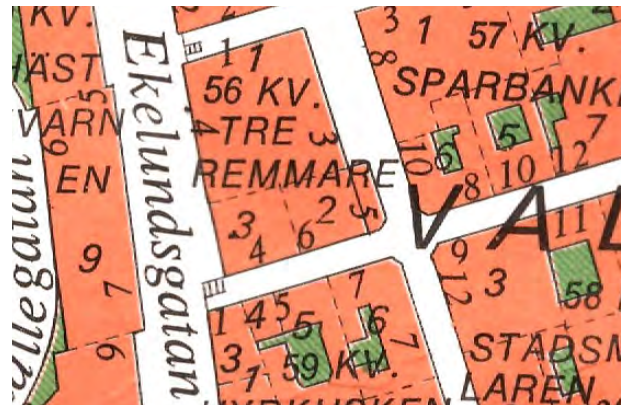
Den äldre bebyggelsen i kvarteret Tre Remmare ersattes av nya, högre byggnader och nu inleddes en successiv skalförskjutning av bebyggelsen i kvarteret. En tidigare tvåvåningsbyggnad på Kyrkogatan 4 ersattes 1924-25 av ett kontorshus i sex våningar med 20-talsklassicerande fasader av gult tegel.

På Magasinsgatan 3 revs de äldre stenhusen om tre våningar och ersattes mellan åren 1937-38 av ett större byggnadskomplex med butiks- och kontorslokaler i två till sju våningar med funktionalistisk utformning med slätputsade fasader och en fönstersättning som gav byggnaden en starkt horisontell prägel.

Även på Magasinsgatan 9/Kungsgatan 12, kv Hyrkusken, ersattes en äldre tvåvåningsbyggnad av en byggnad i fyra våningar, uppförd efter ritningar av R O Swensson med fasader präglade av avskalad 20-talsklassicism.

Gällande stadsplan från 1937. Avsikten var att Magasinsgatan skulle breddas i hela kv Tre Remmare, men så kom aldrig att ske. Källa: SBK

Karta från 1970 som visar de aktuella kvarteren där del av kv Tre Remmare har rivits och ersatts med gatumark.

FASAD MOT VÄSTER (MAGASINSGATAN)

Ritning till ny byggnad på Magasinsgatan 12-14. Genom sin väsentligt större volym bröt komplexet med innerstadens tidigare småskaliga fastighetsindelning. Källa: SBK

Omdaning på 1980-talet

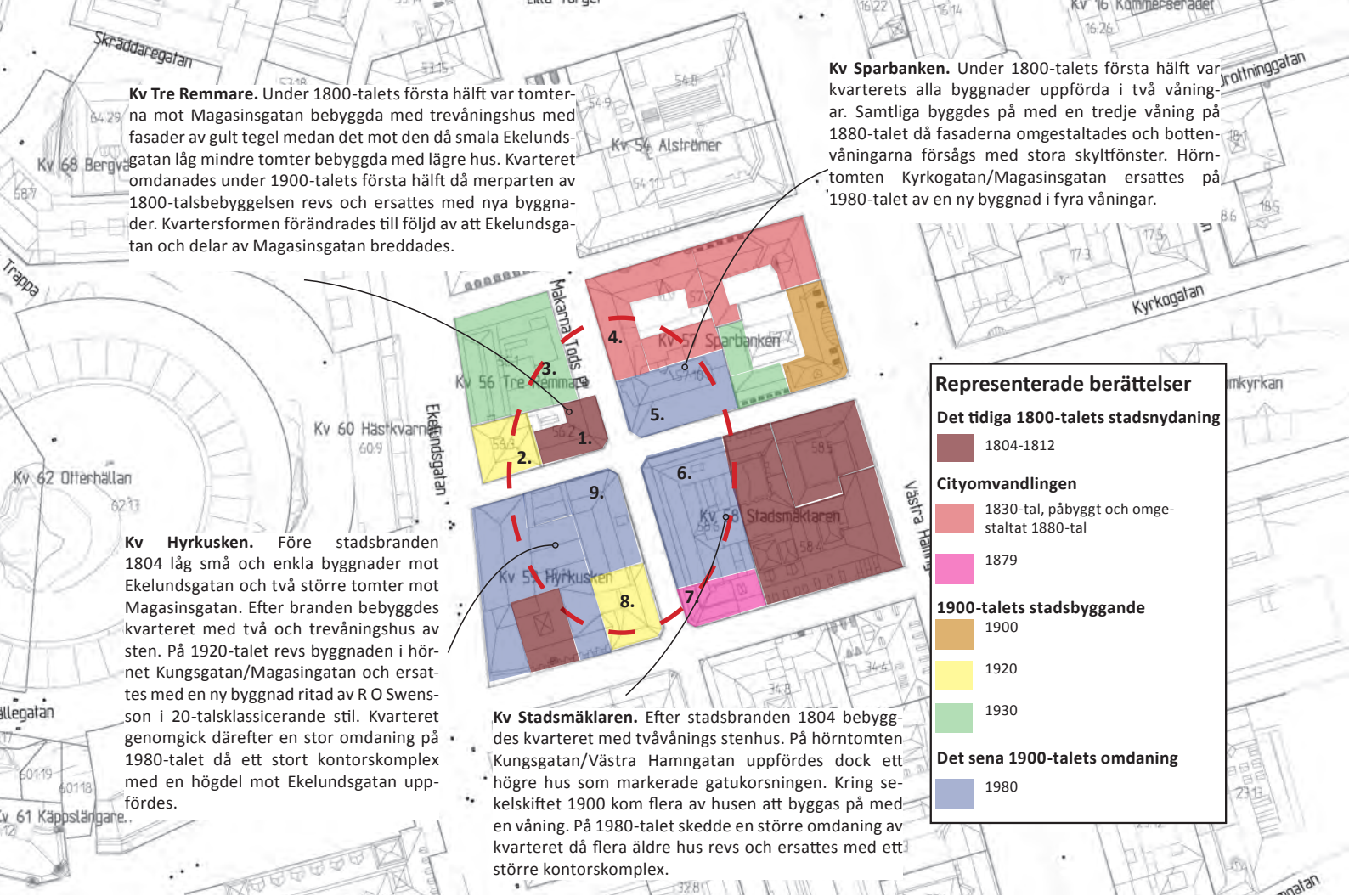
Magasinsgatan var fram till 1960-talet ett livligt stråk kantat av butiker och hantverkslokaler. På 1980-talet skedde en större omdaning av samtliga fyra kvarter kring Magasinsgatan 5. Korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan kom att genomgå en väsentlig förändring genom att samtliga byggnader utom Magasinsgatan 5 revs och ersattes med nya kontorskomplex med något högre skala än den äldre bebyggelsen. De nya byggnadskomplexen gavs vidare en väsentligt större volym som bröt mot den äldre innerstadsbebyggelsens småskaliga fastighetsindelning.

På Magasinsgatan 7, kv Hyrkusken, uppfördes år 1980 ett kontorskomplex om 4-7 våningar efter ritningar av K-konsult. Den främre delen av komplexet, mot Magasinsgatan, höll ungefär samma takfotslinje som den äldre byggnaden på Magasinsgatan 5, där efter ökade skalan mot Ekelundsgatan.

På Magasinsgatan 10 uppfördes år 1988 ett kontorskomplex av och för White arkitekter. Byggnaden uppfördes i fyra våningar och ersatte två äldre tvåvåningshus uppförda 1805 respektive 1826. Byggnaden gavs en exteriör utformning som till viss del tog sin utgångspunkt i den äldre bebyggelsens karaktär med avfasat hörn, bandrusticerad bottenvåning och profilerad takfot. Med sina fyra våningar blev den dock högre än intilliggande bebyggelse och innebar därmed en skalförskjutning i den äldre kulturmiljön.

I kvarteret Stadsmäklaren uppfördes år 1988 ett kontorshus i fyra våningar med indragen takvåning. Komplexet ersatte en äldre byggnad från 1800-talets början. Den nya kontorsbyggnaden gavs en takfotslinje som korresponderade med White arkitekters nya kontorshus i det intilliggande kvarteret.

På 1980-talet utfördes även förändringar av den äldre byggnaden på Magasinsgatan 5 då fasaderna tilläggsisolerades och putsades.

Kv Tre Remmare. Under 1800-talets första hälft var tomterna mot Magasinsgatan bebyggda med trevåningshus med fasader av gult tegel medan det mot den då smala Ekelundsgatan låg mindre tomter bebyggda med lägre hus. Kvarteret omdanades under 1900-talets första hälft då merparten av 1800-talsbebyggelsen revs och ersattes med nya byggnader. Kvartersformen förändrades till följd av att Ekelundsgatan och delar av Magasinsgatan breddades.

Kv Sparbanken. Under 1800-talets första hälft var kvarterets alla byggnader uppförda i två våningar. Samtliga byggdes på med en tredje våning på 1880-talet då fasaderna omgestaltades och bottenvåningarna försågs med stora skyltfönster. Hörntomten Kyrkogatan/Magasinsgatan ersattes på 1980-talet av en ny byggnad i fyra våningar.

Kv Hyrkusken. Före stadsbranden 1804 låg små och enkla byggnader mot Ekelundsgatan och två större tomter mot Magasinsgatan. Efter branden bebyggdes kvarteret med två och trevåningshus av sten. På 1920-talet revs byggnaden i hörnet Kungsgatan/Magasinsgatan och ersattes med en ny byggnad ritad av R O Swenson i 20-talsklassicerande stil. Kvarteret genomgick därefter en stor omdaning på 1980-talet då ett stort kontorskomplex med en höjdel mot Ekelundsgatan uppfördes.

Kv Stadsmäklaren. Efter stadsbranden 1804 bebyggdes kvarteret med tvåvånings stenhus. På hörntomten Kungsgatan/Västra Hamngatan uppfördes dock ett högre hus som markerade gatukorsningen. Kring sekelskiftet 1900 kom flera av husen att byggas på med en våning. På 1980-talet skedde en större omdaning av kvarteret då flera äldre hus revs och ersattes med ett större kontorskomplex.

Representerade berättelser

Det tidiga 1800-talets stadsnydning

1804-1812

Cityomvandlingen

1830-tal, påbyggt och omgestaltat 1880-tal

1879

1900-talets stadsbyggande

1900

1920

1930

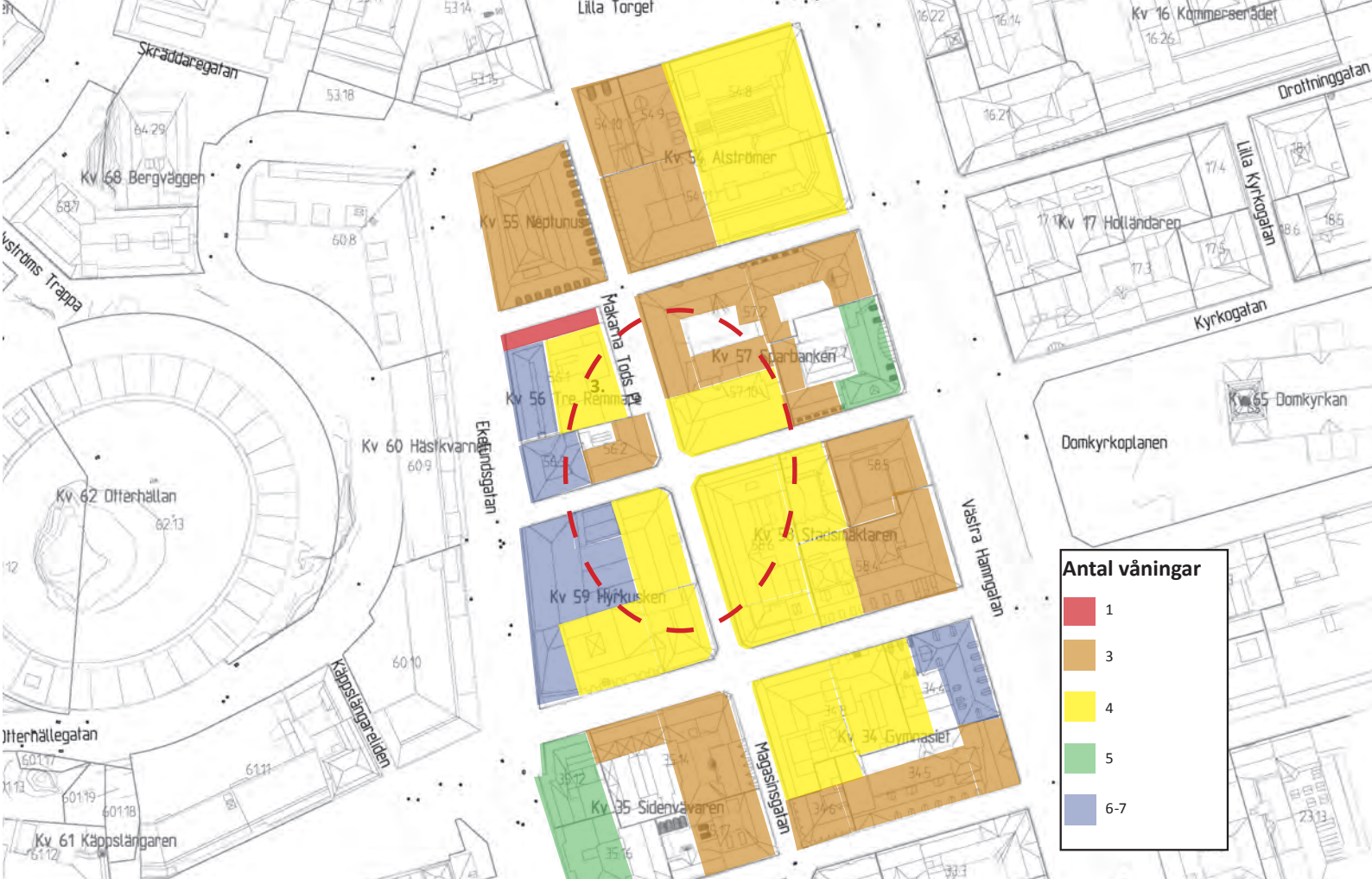
Det sena 1900-talets omdaning

1980

Utredningsområdet idag

Den aktuella byggnaden på Magasinsgatan 5 ingick ursprungligen i ett stadsbyggnadssammanhang kopplat till den stenstadsbebyggelse som i början av 1800-talet uppfördes i två till tre våningar. Under årens lopp har bebyggelsemiljön i den aktuella korsningen genomgått stora förändringar. Illustrationen ovan sammanfattar de fysiska spår från de olika stadsbyggnadsepoker som finns representerade i dagens stadsmiljö. Den visar tydligt att representationen av såväl det tidiga som det sena 1800-talet idag är låg till följd av de rivningar som genomfördes i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. Berättelsen om det tidiga 1800-talets stadsnydning och det sena 1800-talets cityomvandling har försvagats avsevärt. Det är dock fortfarande möjligt att förstå det aktuella utredningsområdet som en del av 1800-talsstaden genom de få bevarade äldre byggnader som finns kvar i gatustråket samt genom att Magasinsgatan och Kyrkogatan till stora delar bevarat sin karaktär som bakgata med väsentligt smalare gatubredd och lägre höjdskala än de angränsande bredare Västra Hamngatan, som också präglas av en mer påkostad bebyggelse, och Ekelundsgatan. På kommande sidor redogörs tematiskt för de berättelser som finns representerade inom utredningsområdet.

1. **Magasinsgatan 5**, uppförd i tre våningar år 1812. Exteriört förändrad men med en bevarad grundvolym som berättar om den stenstad som återuppfördes efter stadsbranden 1804.
2. **Kyrkogatan 4**, uppförd i 6 våningar år 1922 och ersatte då en äldre tvåvåningsbyggnad. Byggnaden har en välbevarad 20-talsklassicerande karaktär.
3. **Magasinsgatan 3**, uppförd i 1-7 våningar 1938 i funktionalistisk stil och ersatte då en äldre trevåningsbyggnad med fasader av gult tegel.
4. **Drottninggatan 3**. Ursprungligen uppförd i två våningar år 1838. Byggdes på med en tredje våning år 1882, samtidigt omgestaltades fasaderna. Välbevarat exteriört uttryck med fasader präglade av nyrenässans.
5. **Magasinsgatan 10**. Kontorsbyggnad uppförd i 4 våningar år 1988.
6. **Magasinsgatan 12-14**. Kontorshus i 4 våningar från 1988.
7. **Magasinsgatan 16**, välbevarad byggnad uppförd i fyra våningar år 1879 i tidstypisk nyrenässansstil.
8. **Magasinsgatan 9**, uppförd i fyra våningar år 1924.
9. **Magasinsgatan 7**, Kontors- och butiksbyggnad uppförd 1980.

Illustrationen visar att Magasinsgatan domineras av byggnader om 3-4 våningar. Mot de bredare Västra Hamngatan och Ekelundsgatan ökar skalan. Magasinsgatans måttliga höjdskala och det snäva gaturummet gör det möjligt att förstå miljön som en bakgata till den mer pampiga Västra Hamngatan.

1800-talets stadsnydning

I det avgränsade stråket utmed Magasinsgatan utgör Magasinsgatan 5 från 1812 tillsammans med byggnaden på Drottninggatan 3 från 1838 de sista kvarvarande byggnaderna som speglar den stadsnydning som Göteborg genomgick i början av 1800-talet och den stenstadsbebyggelse som uppfördes som ett resultat av den nya byggnadsstadgan. Tillsammans gör de den äldre stenstaden avläsbar i dagens stadsmiljö.

Inom kv Tre Remmars utgör Magasinsgatan 5 idag den enda kvarvarande byggnaden från 1800-talets början. Byggnaden har exteriört genomgått förändringar och de ursprungliga gula tegelfasaderna har under senare tid tilläggsisolerats och putsats, vilket försvagat förståelsen för byggnadens historiska kontext. Byggnadens bevarade volym och höjdskala liksom en bevarad profilerad taklist och delvis bevarat fotavtryck gör det dock möjligt att läsa av byggnaden som en del av 1800-talets stenstad.

Det sena 1800-talets cityomvandling

Byggnaden på Drottninggatan 3 har en välbevarad exteriör utformning som berättar om den storstadsomdaning som Göteborg genomgick i slutet av 1800-talet. Detta kommer till uttryck i byggnadens formspråk präglad av nyrenässans med putsade

fasader, kvaderrusticering, skulptural verkan och hög relief - ett uttryck byggnaden fick i samband med en större ombyggnad på 1880-talet. Bottenvåningens stora och välvda skyltfönster åskådliggör tydligt utvecklingen av ett cityområde dominerat av butiker. Denna berättelse förstärks av byggnaden på Magasinsgatan 16 som uppfördes 1879 med butiker i bottenvåningen. Byggnaden är exteriört välbevarad än idag med bl a stora skyltfönster inramade av gjutjärnskolonner, de övre våningarnas bandrusticering och profilerade listverk liksom dekorativt utformade fönsteröverstycken och takfot med konsoler.

Till viss del understöds berättelsen om cityomvandlingen även av byggnaden på Magasinsgatan 5 vars bottenvåning under årens lopp öppnats upp med skyltfönster och butiksentréer.

1900-talets stadsbyggande

Kvarteret Tre Remmars domineras av byggnader från 1900-talets första hälft, vilka tillkom i samband med att Magasinsgatan och Ekelundsgatan breddades. Byggnaderna har en högre skala än den äldre bebyggelsen och utgör tydliga exponenter för sin tids byggande. Kontorsbyggnaden på Kyrkogatan 4, som reser sig över den äldre byggnaden på Magasinsgatan

I gatustråket representeras flera olika berättelser om Göteborgs utveckling från 1800-talet fram till idag. Byggnaderna på Magasinsgatan 5 och Drottninggatan 3 (till vänster i bild) är tydliga representanter för 1800-talets stenstad och utgör en avgörande del i förståelsen för det ursprungliga stadsbyggnadssammanhanget och upplevelsen av den äldre stenstaden i dagens stadsmiljö. Samtidigt åskådliggör Makarna Tods plats det tidiga 1900-talets stadsplaneideal och strävan efter bättre framkomlighet för trafiken. Magasinsgatan 5's brandgavel markerar här mötet mellan 1800-talets trånga bakgata och det tidiga 1900-talets stadsbyggande.

5, har en välbevarad exteriör präglad av 20-talsklassicismens ideal, men där det gula fasadteglat tydligt knyter an till 1800-talets stenstad. Byggnaden har en tidstypisk utformning med symmetrisk fasaduppbyggnad, tegelrusticerad bottenvåning, hörnkedjor och klassicerande fönsteröverstycken liksom inslag av fasadutsmyckning i form av medaljonger.

Byggnaden på Magasinsgatan 3 speglar istället funktionalismens genombrott, dels genom sin arkitektoniska utformning med enkla, avskalade och putsade fasader med geometrisk utformning, men också genom sin stora byggnadsvolym som tydligt bryter mot den äldre stadens småskaliga fastighetsindelning. Byggnadens indragna läge i förhållande till den intilliggande byggnaden på Magasinsgatan 5 speglar också tidens ideal inom stadsplaneringen där trafiken skulle prioriteras.

Det sena 1900-talets omdaning

Den aktuella korsningen Magasinsgatan/Kyrkogatan domineras idag av 1980-talets tillägg i form av tre större kontorskomplex. Byggnaderna speglar de sto-

ra samhällsekonomiska förändringar som Göteborg genomgick i slutet av 1900-talet då tjänstesektorn utvecklades. Den äldre stadsbebyggelsen sågs som otidsenlig och tekniskt undermålig. Kvarterets äldre bebyggelse ersattes med nya byggnader med väsentligt större volym och en något högre höjdskala.

Byggnaden på Magasinsgatan 12-14 är utformad enligt tidens postmoderna strömningar med sina slätputsade fasader och de övre våningarnas säregna utformning med tredelade och vinklade fönster. Genom sin utformning, skala och stora volym innebär den ett väsentligt avbrott från den äldre 1800-talsstaden.

Kontors- och affärsbyggnaden på Magasinsgatan 7 håller ungefär samma takfotslinje som den äldre byggnaden på Magasinsgatan 5 men har en utpräglad 1970-80-talskaraktär med sina relativt klumpiga tegelfasader och satta karaktär. Byggnadskomplexets höjdskala stiger mot Ekelundsgatan.

Vyn mot Magasinsgatan 5 från Kyrkogatan kantas av byggnader med en något högre skala och väsentligt större volymer än den äldre bebyggelsen. Whites byggnad (till höger i bild) har en gestaltning som anknyter till den historiska miljön medan de övriga 1980-talsbyggnaderna har en modern prägel. Trots att Magasinsgatan 5 genomgått stora exteriöra förändringar gör byggnadens lägre skala, låglutande tak och profilerade takfot det möjligt att förstå dess historiska sammanhang som en del av den stenstad som uppfördes i början av 1800-talet.

Vyn utmed Magasinsgatan mot norr präglas till stora delar av 1980-talets byggnader vilket försvagar förståelsen för 1800-talets stenstad. Här utgör dock Magasinsgatan 5 och Drottninggatan 3 tillsammans med de äldre byggnaderna i kv Neptunus i norr exponenter för 1800-talets stadsnydning som gör den äldre stenstaden avläsbar i dagens stadsmiljö. Likaså gör den övergripande relativt måttliga skalan och det snäva gaturummet det möjligt att förstå denna sekvens av Magasinsgatan som en bakgata till den mer pampiga Västra Hamngatan.

Mot den bredare Ekelundsgatan stiger bebyggelsens höjdskala. Här reser sig den 20-talsklassicerande byggnaden på Kyrkogatan 4 sig över den äldre byggnaden på Magasinsgatan 5. Det gula teglet knyter an till den äldre 1800-talsstaden och skapar så vis en mjuk övergång mellan de olika stadsbyggnadsepokerna. Den intilliggande byggnaden på Magasinsgatan 7, från 1980-talet, har mot Magasinsgatan en höjdskala som korresponderar med den äldre stadens lägre byggnader, därefter ökar höjdskan mot Ekelundsgatan. Byggnaden har ett något klumpigt arkitektoniskt uttryck och en stor volym som tydligt bryter med den äldre bebyggelsens karaktär.

DEL 2: MAGASINSGATAN 5

Odaterat fotografi på Magasinsgatan 5, sannolikt från 1800-talets slut. Byggnaden uppfördes ursprungligen i tre våningar med fasader av gult tegel och ett nyklassicerande formspråk. Skyltfönstret i det avfasade hörnet togs upp på 1860-talet, i övrigt utgjordes samtliga fönster av spröjsade korspostfönster. I bakgrunden syns den intilliggande byggnaden på Magasinsgatan 3, även den uppförd i tre våningar och med fasader av gult tegel. Mot Kyrkogatan låg en lägre tvåvåningsbyggnad. Källa: GSM.

Bebyggelsehistorisk beskrivning

Byggnaden på Magasinsgatan 5 uppfördes år 1812. Kvarteret har fått sitt namn av krogen Tre Remma, som under 1700-talet låg på just Magasinsgatan 5. Krogen var ett av de tidigaste nöjesställen i staden. Denna förstördes i den stora stadsbranden år 1804.

Efter branden kom byggmästare G Lindner att år 1812 uppföra dagens byggnad, troligen efter egna ritningar. Lindner är upphovsman till ett stort antal av de stenbyggnader som uppfördes inom Vallgraven under 1800-talets början.

År 1813 övertogs byggnaden av den skotske traktören G Tod, som lät inreda värdshus och hotell i byggnaden. Till en början hette hotellet "The British Hotel", men namnet kom att ändras till "Tod's hotel". Tod var redan känd i Göteborgs värdshusvärld och drev bl a även ett värdshus i Masthugget. På Tod's hotel kom många utländska besökare och värdshuset ska ha varit uppskattat.

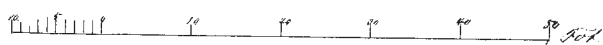
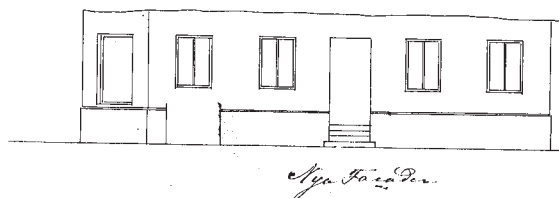
Byggnadens ursprungliga utformning

Inom ramen för föreliggande undersökning har inga originalritningar påträffats och det är därför svårt att exakt avgöra hur den ursprungliga byggnaden var utformad (de äldsta ritningarna är från 1864 och omfattar bara delar av byggnaden). Äldre foton och skisser ger dock en bild av byggnadens ursprungliga exteriör. Byggnaden uppfördes i tre våningar samt källare och med fasader av gult tegel. Den utformades som en vinkelbyggnad som omfamnade en liten gård. Huruvida gården var bebyggd med någon gårdsbyggnad har inte kunnat fastställas. Byggnaden gavs ett för tiden typiskt och nyklassicerande formspråk och präglades av enkelhet, symmetri och sparsam fasaddekor. Liksom de övriga hörnbyggnaderna mot Magasinsgatan/Kyrkogatan försågs Magasinsgatan 5 med ett avfasat hörn mot korsningen.

Byggnadens sockel var sannolikt utförd av kalksten. De gula tegelfasaderna saknade dekor utöver en profilerad takfot. Fönstren utgjordes av spröjsade kors-

Uteklaring till Förändring af Facaden mot Magasinsgatan i huset N:o 5
 i 4:de Huset af Sjöbodens Stråk i Kjöpingen i Farkosten N:o 5 i 1864
 Gränshet N:o 426 d. d. 29 April 1864
 W. M. M. M.

In. Vallgraven 56 Kv. Tre Rempare N:o 2

Förändringsritning från 1864, ett skyltfönster togs upp i det avfasade hörnet mot Magasinsgatan. Ritningen visar även att en tidigare källarport mot Magasinsgatan har satts igen. Källa: SBK

postfönster i samtliga tre våningar. Källarens dagsljusinsläpp skedde genom mindre fönster i sockeln. Huvudentrén var placerad mot Magasinsgatan och låg något indragen i fasaden. Mot Magasinsgatan fanns även en välvd källarport. Mot Kyrkogatan fanns en välvd öppning in mot en portgång.

Då det saknas originalritningar över byggnaden har det inte kunnat fastställas hur den ursprungliga planlösningen såg ut (de första planritningarna som visar hela interiören är från 1922).

Förändringar

Hotell- och värdshusrörelsen upphörde

Hotell- och värdshusrörelsen på Magasinsgatan 5 upphörde år 1865, men fastigheten stannade i familjen Tod's ägo. Bland annat drev de ett urmakeri i byggnaden.

Från år 1864 finns en ritning till förändring av bottenvåningen som visar att ett äldre korspostfönster i bottenvåningens avfasade hörn ersattes av ett större skyltfönster.

Av ritningen från 1864 att döma hade även den fd källarporten mot Magasinsgatan satts igen. Från 1871 finns även en ritning över källaren som visar att det tillkommit en ny källarnedgång mot Kyrkogatan.

Magasinsgatan 5.

Mauritz Kafferosteri

År 1917 köptes huset av handlare Mauritz Svensson som drev en kaffeimportfirma, etablerad 1888. Firman öppnade kontor på Magasinsgatan 5, tillsammans med andra verksamheter.

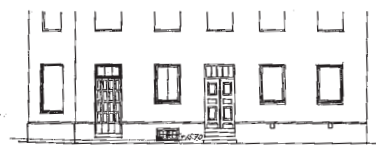
Från år 1918 finns förändringsritningar som avser förändringar i bottenvåningen mot Kyrkogatan där ett utrymme iordningställdes som kaffemagasin (del av bottenvåningen som idag fungerar som restaurangkök). En ny dörröppning föreslogs tas upp i fasaden mot Kyrkogatan vilken skulle förses med en

KOPIA
 5696 Ritning till Förändring af Fastigheten å Tomten 126 57-1-4 & 5 Noter.
 In. Vallgraven 56 K. Tre Renmare, N: 2

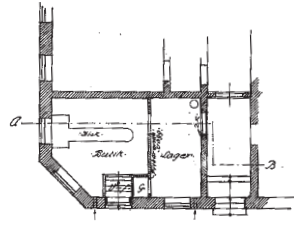
Blifva och fastslå af 1899 med utmätning
 i Sitt. lösg. den 18 jänner 1919
 i uttyggen. En officin.
Edv. Pettersson

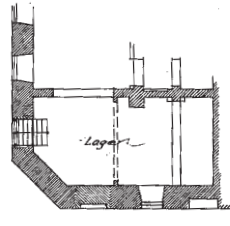
Fasad mot Kyrkogatan.

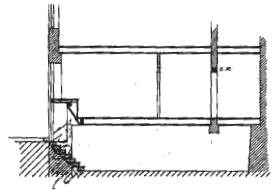
Fasad mot Magasinsgatan.

Plan af Bottenvåningen.

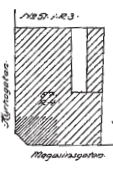

Plan af Källaren.

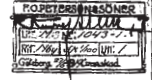

Section A-B

Situationsplan

0 5 10 20 30 Meter

Förändringsritning från år 1919, ändring av butikslokal. En ny entré mot Magasinsgatan togs upp. I fasad mot Kyrkogatan redovisar ritningen den källarport som hade tagits upp på 1860-70-talet. Källa: SBK

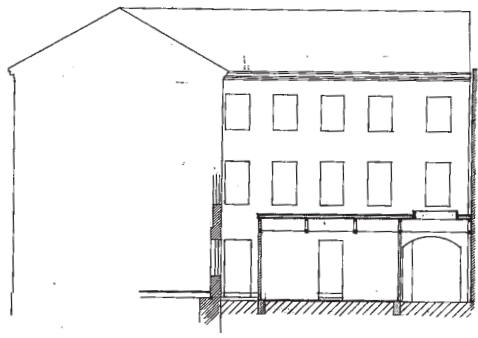
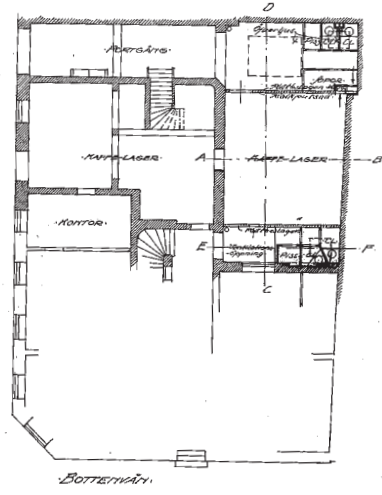
parspegeldörr med överljusfönster. Ritningen redovisar även att bjälklagen skulle förstärkas med räls. Det är dock oklart om dessa förändringar utfördes. På förändringsritningar från 1919, upprättade av F O Pettersson och Söner, redovisas fasaden mot Kyrkogatan istället med ett större fönsterparti där en dörr föreslagits året tidigare.

Ritningarna från 1919 avser förändring av en hörnbutik i hörnet Magasinsgatan/Kyrkogatan. En ny entré till butiken togs upp mot Magasinsgatan, i samma läge som en äldre källarport. I butikslokalen gjordes mindre ändringar i form av nya mellanväggar.

År 1919 gjordes också en provisorisk överbyggnad av gården. Överbyggnaden utfördes i en våning och kom att användas som kaffelager. Av ritningen framgår att delar av bottenvåningen användes som kontor och lager.

Ombyggnad 1922-1925

Från år 1922 finns förändringsritningar som utgör de första planritningarna som visar hela interiörens disposition. I källaren fanns lagerlokaler som nåddes dels från huvudtrapphuset, dels från en källarport mot Kyrkogatan. Ljusinsläpp skedde genom fönster i sockeln.

Förändringsritning från år 1919, gårdsöverbyggnad för kaffelager. Källa: SBK

Från huvudentrén nåddes en långsmal entré och förstuga. I bottenvåningen fanns en butik i hörnet med egen ingång från Magasinsgatan. På den andra sidan förstugan låg en rak- och frisersalong. En trappa i förstugan ledde upp till den andra våningen. I anslutning till förstugan fanns även ett WC. Övriga delar av bottenvåningen användes som magasin. Från portgången mot Kyrkogatan nåddes ett smalt gårdsutrymme med en låg magasinsbyggnad mot intilliggande byggnads brandmur, vilken synes ha ersatt den provisoriska gårdsöverbyggnad som redovisas på ritningar från 1919. I anslutning till magasinsbyggnaden hade det även tillkommit ett garage.

I den andra våningen fanns en bostad om 3 r o k mot Magasinsgatan. Mot Kyrkogatan låg kontor som nåddes via ett trapphus i anslutning till portgången. I den tredje våningen fanns två bostäder om 6 r o k respektive 1 r o k. Bostäder och kontor värmdes upp med kakelugnar och öppna spisar. Vinden var oinredd.

Då detta är de första ritningarna som visar interiörens disposition har det inte varit möjligt att fastställa vilka förändringar det var som utfördes.

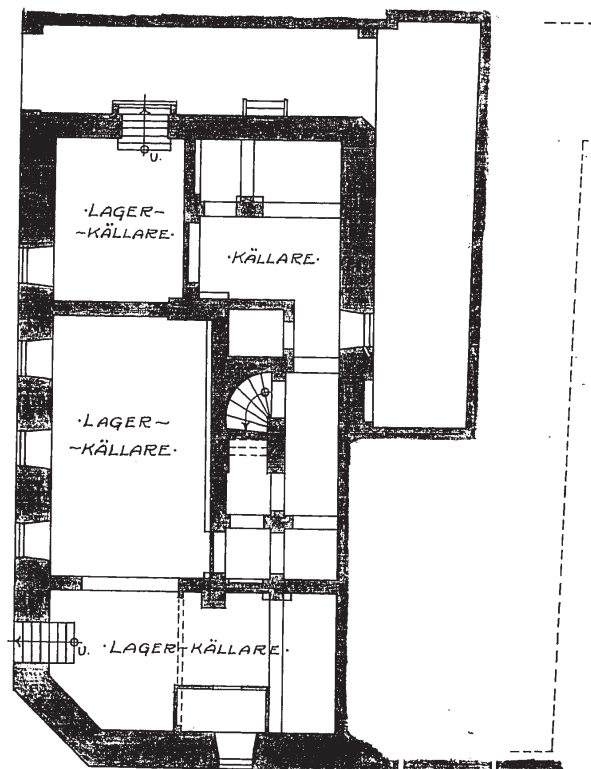
År 1925 gjordes fasadförändringar i bottenvåningen där ytterligare ett större skyltfönster till hörnbutiken togs upp i fasad mot Magasinsgatan. Likaså redovisar förändringsritningarna att ytterporten mot hörnbutiken ersattes med ett nytt spegeldörrblad.

Ombyggnad 1935

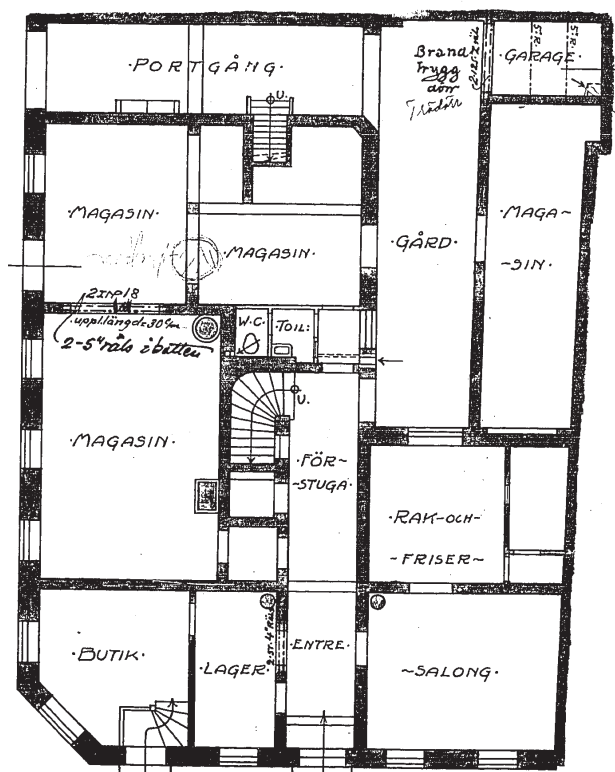
Från år 1935 finns förändringsritningar upprättade av A Krüger & Son AB. I källaren tillkom ett fåtal nya mellanväggar. Bottenvåningen synes inte ha genomgått några förändringar, utan anges fortfarande hysa en butik på hörnet samt en frisersalong och i övrigt lagerlokaler. Däremot togs en kakelugn och en eldstad bort.

I plan 2 synes det mindre trapphuset mot gården ha byggts om. I våningen syns även att samtliga äldre kakelugnar och eldstäder togs bort.

I plan 3 utfördes större förändringar av lägenheternas planlösning. Den mindre lägenheten mot Kyrkogatan utökades genom att en tidigare trappa revs. En kokvrå inreddes där trappan tidigare stått. Den större lägenheten delades in i tre mindre lägenheter. Detta medförde flera nya mellanväggar samt igensättning av tidigare öppningar mellan rummen.

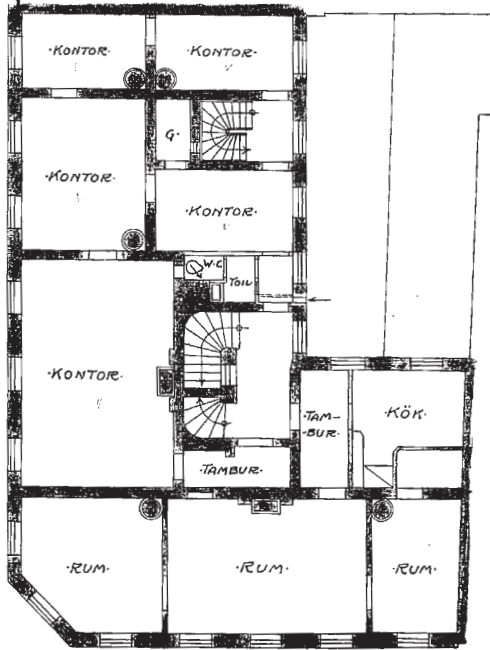

•PLAN AV KÄLLAREN•

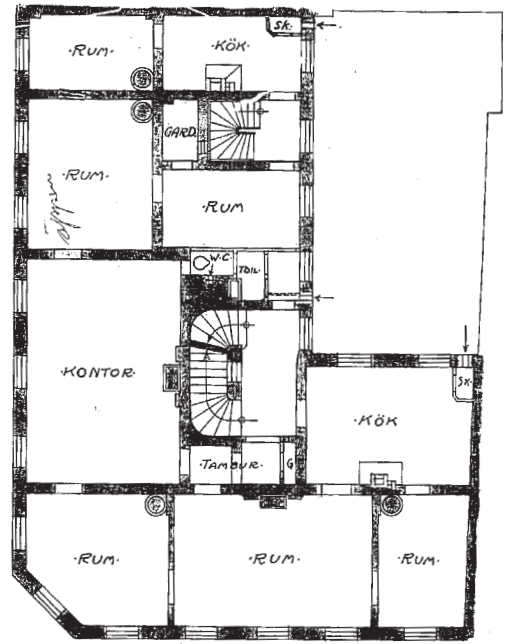

•PLAN AV BOTTENVÅNINGEN•

Förändringsritningar från 1922. Detta är de första planritningarna som redovisar hela interiören. Källa: SBK

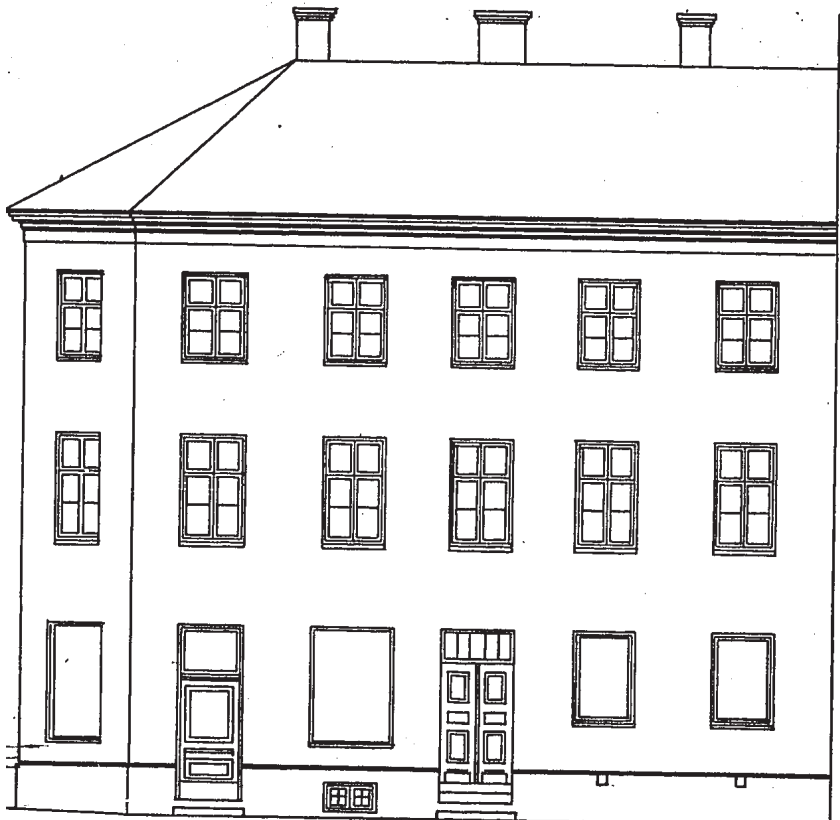

PLAN AV VÅNINGEN 1TR:UPP

PLAN AV VÅNINGEN 2TR:UPP

Förändringsritningar från 1922. Detta är de första planritningarna som redovisar hela interiören. Källa: SBK

Förändringsritning från 1925, ytterligare skyltfönster togs upp mot Magasinsgatan. Källa: SBK

FASAD MOT MAGASINSGATAN

År 1938 revs det intilliggande huset på Magasinsgatan 3 och ersattes med en ny kontorsbyggnad. I samband med detta kom delar av Magasinsgatan att breddas. Tanken var att även Magasinsgatan 5 skulle rivas för att möjliggöra en breddning av gatan, så kom dock aldrig att ske. Den delvis genomförda breddningen kom att innebära att del av Magasinsgatans brandmur kom att bli exponerad i stadsbilden.

1940: Kafferosteri på gården

År 1942 anordnades ett kafferosteri i den låga gårdsbyggnaden, vilket bland annat medförde att gårdsbyggnaden försågs med en skorsten. I huvudbyggnadens bottenvåning, i en lagerlokal mot Kyrkogatan, tillkom även en ny trappa ner till källaren. Likaså tillkom en spiraltrappa upp till andra våningen i ett lagerutrymme innanför portgången.

År 1945 utfördes fasadförändringar då en ny dörröppning in mot lagret togs upp i fasaden mot Kyrkogatan.

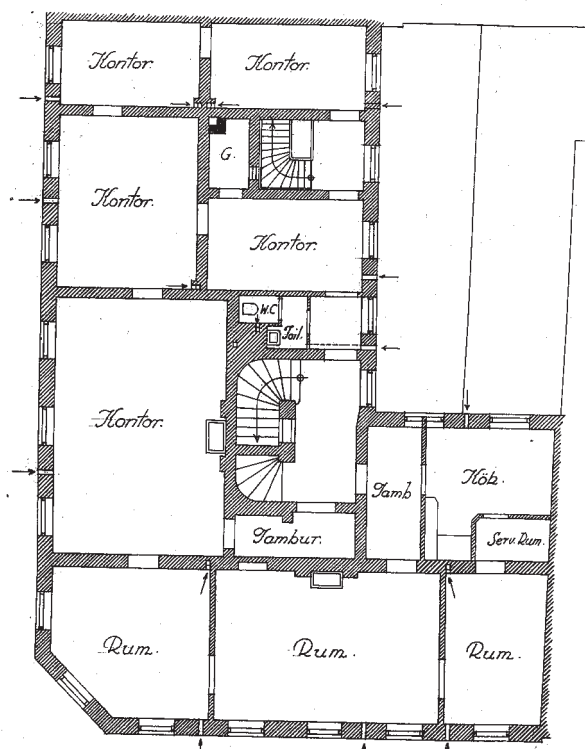
Ombyggnad 1953-58

År 1953 utfördes en större ombyggnad för Mauritz Svenssons Kafferosteri. Åtgärderna avsåg förändring av lagerlokaler och bostadslägenhet till kafferosteri. I bottenvåningens långsmala entréhall murades de tidigare öppningarna in mot butik/frisör igen. På entréhallens högra sida, där frisersalongen tidigare legat, inreddes ett kafferosteri. I yttermuren mot den smala gården togs en ny och bred öppning upp.

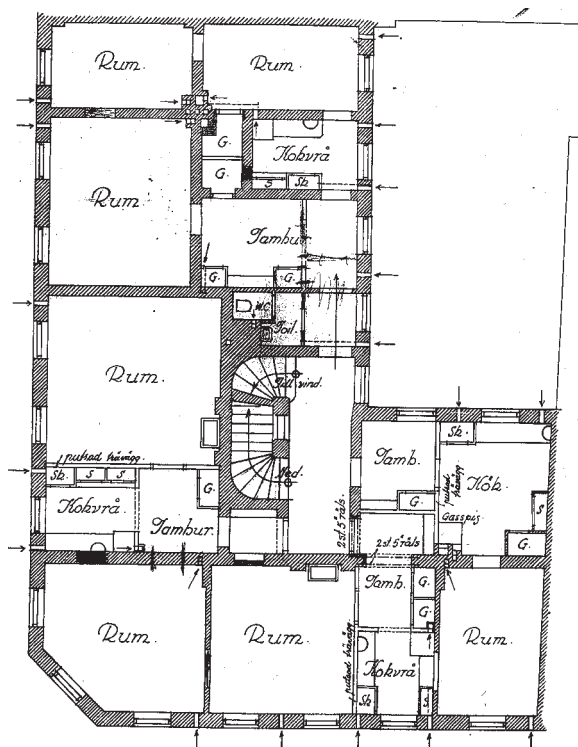
I den andra våningen gjordes omfattande förändringar av planlösningen genom att flera mellanväggar samt delar av hjärtmurar revs samt genom ett antal nya mellanväggar. Våningsplanet iordningställdes för kontor samt konferens och rum för rostermaskiner och råkaffesilos. Ett antal äldre öppningar mellan rummen murades igen. Det anges även att vissa bjälklag förstärktes.

Även tredje våningen genomgick en större förändring genom att stora delar av de fd lägenheterna nu gjordes om till lager och rum för "rostkaffesilos". Endast en bostadslägenhet blev kvar.

År 1954 utvidgades ett skyltfönster i bottenvåningen mot Magasinsgatan, in mot kafferosteriet. Samtidigt murades ett mindre fönster mot gården igen.

2:dra Våningen.

3:dje Våningen.

Förändringsritningar från 1935, plan 2 och 3. I plan 3 skedde en större förändring av lägenheternas planlösning. Flera nya mellanväggar tillkom och en tidigare trappa revs och ersattes av ett pentry. Det synes ha varit i samband med denna ombyggnad som samtliga av de äldre kakelugnarna togs bort. Källa: SBK

*Fasad mot Kyrkogatan.
Nuvarande utseende.*

Fasad mot Kyrkogatan.

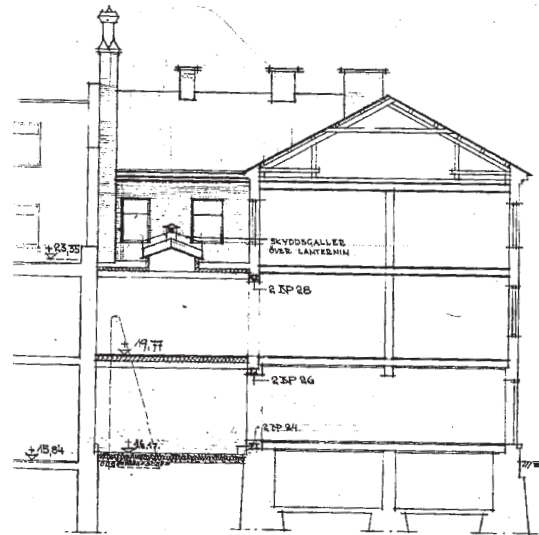
Förändringsritning från 1945, fasad mot Kyrkogatan. En ny lastport togs upp i fasaden. Källa: SBK

År 1958 kom hela gården att överbyggas med en gårdsbyggnad i två våningar som ersatte den äldre gårdsbyggnaden. I bottenvåningen togs en bred öppning upp i den äldre byggnadens fd yttermur in mot den nya gårdsöverbyggnaden. Även i hörnlokalen (den fd butiken) gjordes en bredare öppning i en äldre vägg. Hela bottenvåningen anges nu fungera som lager och rosteri.

I plan 2 revs del av fd yttermur mot gården för att skapa en bred passage mellan det äldre huset och den nya gårdsöverbyggnaden.

Portgången kom att påverkas av förändringarna och den tidigare välvda öppningen mot Kyrkogatan fick nu ett rakt avslut. En tidigare förbindelseöppning mellan portgången och pannrummet i källaren murades igen.

Ombyggnaden innebar även fasadförändringar. Mot Kyrkogatan togs en ny lastport upp och mot både Kyrkogatan och Magasinsgatan kom ett antal av de äldre fönsteröppningarna att delvis muras igen och ersattes med små fönsteröppningar. Mot Magasinsgatan tillkom även ett större skyltfönster.

Förändringsritning från 1958, gården försågs med en ny gårdsöverbyggnad i två våningar. Invändigt revs delar av de äldre gårdsfasaderna för att koppla samman de två byggnadskropparna. Gårdsbyggnadens ljusinsläpp skedde genom en lanternin på taket. Källa: SBK

Förändringsritning från 1958, fasad mot Magasinsgatan.

Förändringsritning från 1958, fasad mot Kyrkogatan.

Ombyggnad 1970-talet

På 1970-talet utfördes ytterligare ombyggnader som berörde såväl exteriör som interiör. Det finns förändringsritningar från både 1972 och 1978, sannolikt skedde ombyggnaden i enlighet med de senare ritningarna.

Nu gjordes förändringar i bottenvåningens hörnlokal där en ny entré togs upp i det avfasade hörnet mot Magasinsgatan. Likaså tillkom nya högsmala skyltfönster i fasaderna i anslutning till butiken. Nu kom också del av bjälklaget i hörnrummet att rivas. En ny trappa upp till våningen ovanför, som även den iordningställdes som butik, tillkom. Även i det gamla kafferosteriet till höger om entréhallen inreddes butiksytor, vilka nåddes via en ny entré i brandgaveln.

Plan 2 iordningställdes för butiksytor samt kontor och lager. Planlösningen kom att förändras genom ett antal nya mellanväggar.

Plan 3, som på 1950-talet hade iordningställts som lager och kontor kom nu att ordningställas som två bostadslägenheter. Från lägenheterna togs nu nya dörröppningar upp mot en takterrass som iordningställdes på gårdsöverbyggnadens tak. I övrigt medförde åtgärderna endast mindre förändringar av våningens planlösning genom enstaka nya mellanväggar.

Tilläggsisolering

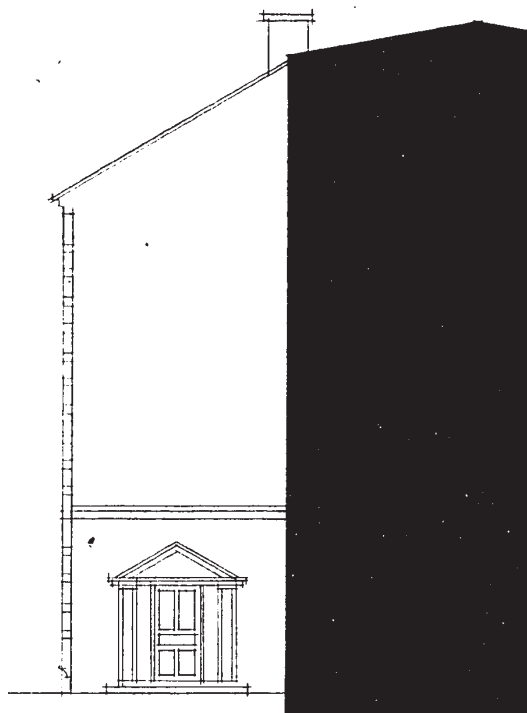
Det saknas uppgifter i stadsbyggnadskontorets bygglovsarkiv om när byggnadens fasader tilläggsisolerades, men sannolikt skedde så under 1980-talet. Sannolikt var det även samtidigt som fönstren i den tredje våningen byttes mot nya aluminiumfönster.

Förändringar på 2000-talet

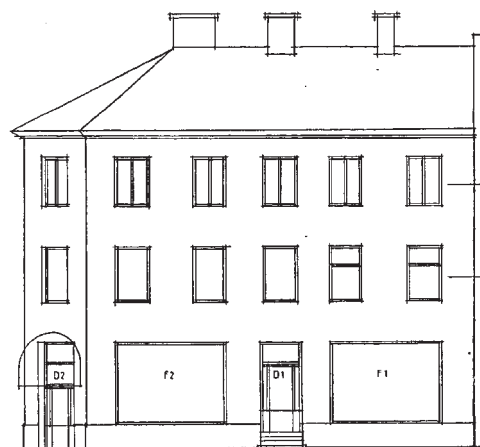
År 2003 skedde en större förändring av fasaderna i bottenvåningen där flera nya och stora skyltfönster togs upp mot både Magasinsgatan och Kyrkogatan.

År 2009 inreddes en restaurang i delar av bottenvåningen innebärande nytt restaurangkök och ett antal nya mellanväggar.

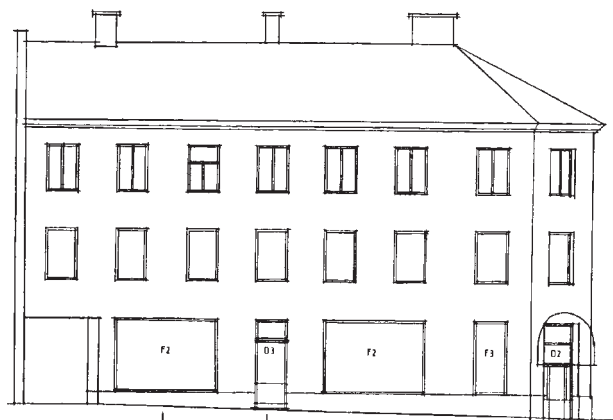
Under senare tid har även hörnbutiken genomgått invändiga förändringar i samband med att ny verksamhet flyttat in. Bland annat har det tillkommit nya trappor i hörnrummet och ytskikten har renoverats.

Förändringsritning från 1978, ny entré i brandgaveln. Källa: SBK

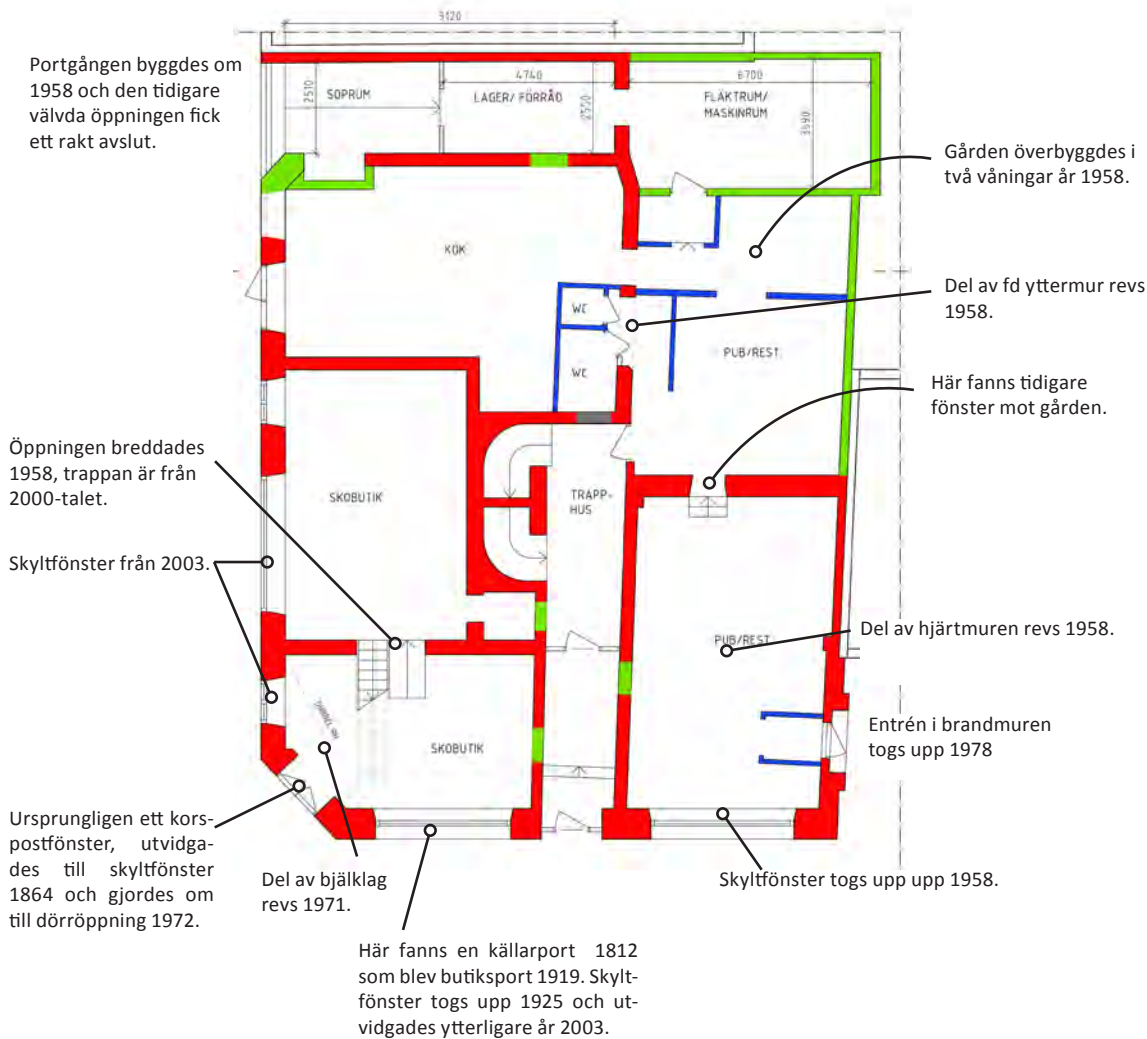

Förändringsritning från 2003, nya skyltfönsterpartier i bottenvåningen mot Magasinsgatan. Källa: SBK

Förändringsritning från 2003, nya skyltfönsterpartier i bottenvåningen mot Kyrkogatan. Källa: SBK

Sammanfattning av förändringar i bottenvåningen

Ålderslegend väggar

- 1812-1922*
- 1930-tal
- 1950-tal
- 1970-tal
- 2000-tal

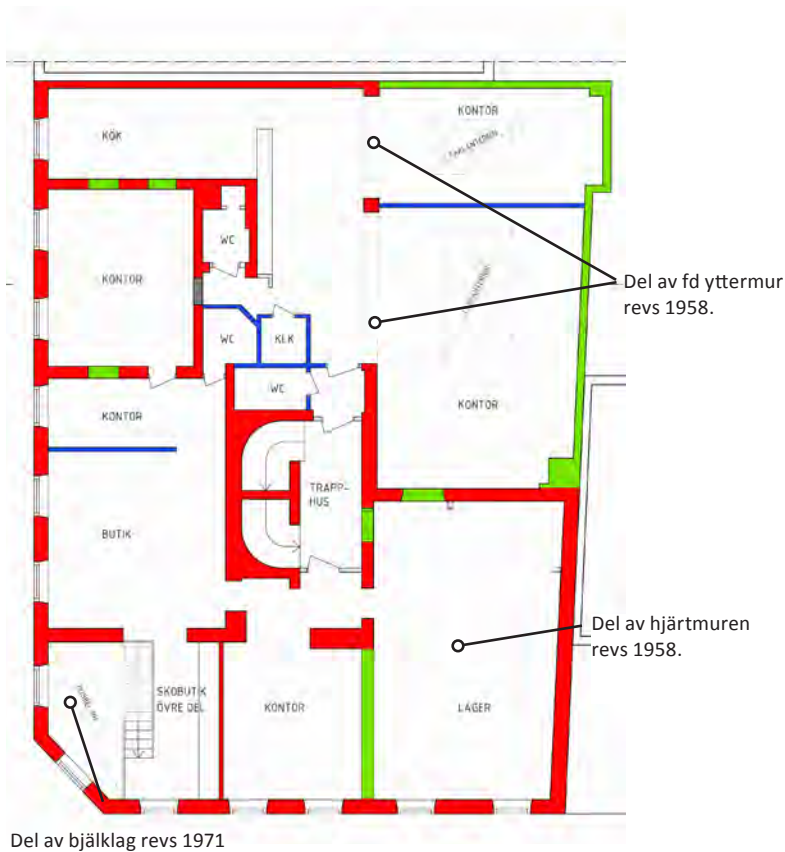
* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas.

Fasaderna mot Magasinsgatan och Kyrkogatan har i bottenvåningen genomgått stora förändringar. Successivt har den ursprungliga mer slutna karaktären med mindre korspostfönster lika övriga våningar öppnats upp med stora skyltfönsterpartier. Likaså har nya entréer tagits upp i dels det avfasade hörnet, dels i den fd brandmuren.

Gårdsöverbyggnaden från 1958 har inneburit att de fd gårdsfasaderna idag framstår som mellanväggar och de bevarar inga spår av äldre fönster som tidigare fanns mot den fd gården.

Bottenvåningen har invändigt genomgått stora förändringar under årens lopp och av den äldre planlösningen finns idag inte mycket kvar. Förändringarna har inneburit att flera äldre väggar samt del av den äldre byggnadens ytterfasad mot gården rivits. Likaså har delar av det äldre bjälklaget rivits. Den långsmala entréhallen har dock bevarat sin äldre form och här finns även den äldre kalkstenstrappan bevarad.

Sammanfattning av förändringar i plan 2

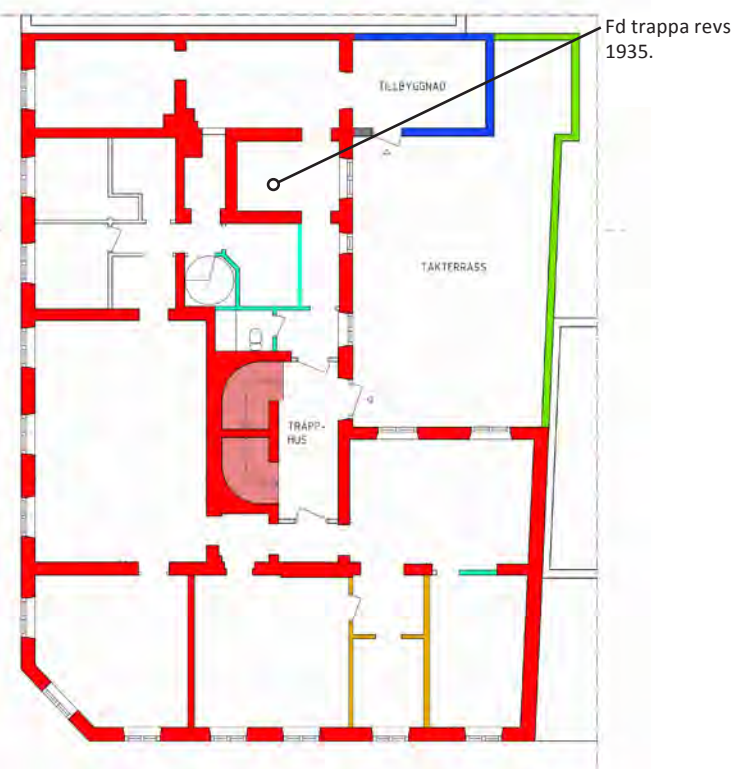

Fasaderna mot Magasinsgatan och Kyrkogatan har förändrats genom att de tilläggsisolerats och putsats. Fönstersättningen är dock intakt, men samtliga fönster är från 1940-50-talet.

Gårdsöverbyggnaden från 1958 har inneburit att stora delar av de fd gårdsfasaderna har rivits.

Plan 2 har invändigt genomgått stora förändringar under årens lopp och av den äldre planlösningen finns idag inte mycket bevarat. Förändringarna har inneburit att flera äldre väggar samt del av den äldre byggnadens ytterfasad mot gården har rivits. Likaså har delar av det äldre bjälklaget i hörnlokalen rivits.

Sammanfattning av förändringar i plan 3

Fasaderna mot Magasinsgatan och Kyrkogatan har förändrats genom att de tilläggsisolerats och putsats. Fönstersättningen är dock intakt, men samtliga fönster är från 1980-talet och är utförda av aluminium. Den ursprungliga byggnadens profilerade taklist är dock bevarad.

Gårdsfasaderna är bevarade i plan 3, och här är byggnadens ursprungliga fotavtryck fortfarande avläsbart. Liksom gatufasaderna har dock gårdsfasaderna tilläggsisolerats och putsats. Likaså utgörs samtliga fönster av sentida aluminiumfönster.

Plan 3 har invändigt genomgått stora förändringar under årens lopp, men här är en äldre planlösning delvis bevarad.

Nulägesbeskrivning

Stomme och konstruktion

Då originalritningar och äldre konstruktionsritningar saknas har det inte varit möjligt att exakt beskriva den äldre byggnadens konstruktion. Byggnadens grundläggning består sannolikt av en naturstensmur i källaren som vilar på en rustbädd av trä. Yttermurar och hjärtmurar är tegelmurade. Bjälklagen bestod sannolikt ursprungligen av träbjälkar täckta med grova plank. Taket bärs av äldre takstolar av trä. Som framgått av den historiska beskrivningen har till- och ombyggnader utförts under årens lopp, vilka även påverkat stommen i form av partiell rivning av fd yttermur mot gården, del av hjärtvägg, förstärkning av bjälklag mm.

Exteriör

Byggnaden på Magasinsgatan 5 är uppförd som en vinkelbyggnad i tre våningar med vind samt källare under del av huset. Exteriören har genomgått flera förändringar under årens lopp och dess äldre nyklassicerande karaktär är delvis förvanskad. De tidigare gula tegelfasaderna har tilläggsisolerats och putsats,

vilket minskat förståelsen för byggnadens historiska sammanhang. Med sin bevarade höjdskala och grundvolym, den enkla och avskalade utformningen, den profilerade takfoten och ursprungliga fönstersättning i våning 2-3 är det dock fortfarande möjligt att läsa byggnaden som en del av det tidiga 1800-talets stenstad.

Gatufasad

Byggnaden står på en gjuten sockel. Ursprungligen utgjordes sockeln sannolikt av kalksten. Fasaderna är tilläggsisolerade och sprutputsade. Tilläggsisoleringen har medfört att fönstren sitter längre in i fasadliv än vad de ursprungligen gjort. Fasaderna saknar dekorativa element utöver den profilerade takfoten.

Bottenvåningens karaktär är kraftigt förändrad sedan uppförandet. Ursprungligen var även bottenvåningen försedd med fönsteröppningar lika övriga våningar. Under årens lopp har fönstren successivt utvidgats till stora skyltfönster.

Brandgavel

I förhållande till intilliggande byggnad på Magasinsgatan 3 har den aktuella byggnaden en utskjutande placering i gatulivet, med en exponerad brandgavel. Brandgaveln är putsad lika övriga fasader.

Gårdsfasad

Gårdsfasaden finns endast bevarad i plan 3, övriga delar ingår i gårdsöverbyggnaden från 1958, men stor del av den fd ytterfasaden är riven i dessa plan. Gårdsfasaderna i plan 3 är likt gatufasaderna tilläggsisolerade och putsade.

Dörrar

Ytterporten till huvudentrén utgörs av ett ekparti med överljusfönster från 1917-1920 med glasade fyllningar. Glasfyllningarna har en blåstrad dekor med kaffebönor och partiet härstammar från när huset iordningställdes för Mauritz Kafferosteri.

Butiksdörr mot Sneaky Steve, på hörnet Magasinsgatan/Kyrkogatan, utgörs av ett sentida ekparti med stort överljusfönster. Dörröppningen tillkom vid en ombyggnad på 1970-talet, ursprungligen satt ett mindre korspostfönster här.

Dörr mot restaurangen, som togs upp 1971, utgörs av ett modernt ekparti.

Mot Kyrkogatan finns en sentida dörr som idag är igensatt (vetter in mot restaurangköket). Denna öppning tillkom år 1919 då ett fönster utvidgades till dörröppning.

Mot den fd portgången sitter en modern garagedörr. Den tidigare välvda öppningen har idag ett rakt avslut.

Fönster

Samtliga skyltfönster i bottenvåningen är moderna. Det förekommer både stålpartier och träpartier.

I plan 2 utgörs fönstren av 1- och 2-lufts-fönster av trä, vilka sannolikt är från 1940-50-talen. I plan 3 utgörs fönstren av moderna 2-lufts-fönster av aluminium. Samtliga fönster är inåtgående.

Fasad mot Magasinsgatan samt exponerad brandgavel.

Ekparti från tidigt 1900-tal med mönsterblåstrat glas med dekor i form av kaffebönor.

Ursprungligen satt ett mindre korspostfönster i det avfasade hörnets bottenvåning. Idag utgörs butiksentrén av ett sentida ekparti med överljusfönster.

Gårdsfasader i plan 3. Ovan gårdsöverbyggnaden har en takterrass ordnats. 1950-talets lanterniner är bevarade.

Mindre tillbyggnad på takterrassen.

Takfot

Fasaden avslutas uppåt av en utskjutande och profilerad takfot. Takfoten, som sannolikt är ursprunglig, är idag putsad. Ursprungligen kan denna ha varit tegelmurad. På den kvarvarande gårdsfasaden är takfoten oputsad, men idag delvis klädd med plåt.

Tak

Taket utgörs av ett låglutande och plåtklätt sadeltak. Takplåten är sentida och utgörs av bandtäkt plåt. Samtliga skorstenar är plåtinklädda.

Takterrass

Ovan gårdsöverbyggnaden finns en takterrass med två taklanterniner vilka sannolikt är från 1950-talet. Här har även under senare tid tillkommit en mindre tillbyggnad i form av en mindre träbyggnad i en våning som ingår i den mindre lägenheten på plan 3. Takterrassen omges av de intilliggande högre byggnaderna på Magasinsgatan 3 och Kyrkogatan 4.

Fönstren i plan 2 utgörs av 1- och 2-lufts-fönster av trä från 1940-50-talet medan fönstren i plan 3 utgörs av 2-lufts-fönster av aluminium.

Interiör

Interiören är tämligen förändrad både vad gäller planlösning samt material och ytskikt. Endast i delar finns en äldre planlösning bevarad. Idag finns vidare få äldre detaljer från såväl 1800-talet som det tidiga 1900-talet bevarade. De få äldre detaljer som påträffats utgörs av enstaka äldre spegeldörrblad och golvsocklar samt huvudtrapphusets kalkstenstrappa och en trätrappa upp till vinden. I övrigt har inga äldre stuckaturer, snickerier, kakelugnar eller äldre ytskikt påträffats. Det ska dock påpekas att det sannolikt förekommer dolda kulturvärden, t ex bakom/under moderna ytskikt.

Förutom källare och vind har samtliga utrymmen generellt en sentida karaktär med moderna parkettgolv och dörrar, fönster och snickerier.

Källare

Under delar av byggnaden finns källarutrymmen. Källaren har delvis en ålderdomlig karaktär med slammade tegelmurar och valvslagningar. Golven är gjutna. I murar mot Kyrkogatan finns spår av tidigare fönsteröppningar. Från entréhallen i plan 2 löper en äldre gjuten trappa ner till källaren, vilken är försedd med en äldre smideshandledare. Mot den fd portgången finns ytterligare en äldre trappa, men öppningen mot portgången är igenmurad.

Vissa av källartaken är klädda med senare skivor och plåt. Det förekommer också gjutna tak med spår av formbrädor.

Bottenvåning (plan 1)

Bottenvåningen har genomgått stora förändringar under årens lopp och andelen originalmaterial och äldre detaljer är låg. I den främre delen av våningsplanet, mot Magasinsgatan, är en äldre planlösning delvis bevarad medan planlösningen i övriga delar är kraftigt förändrad, framför allt genom att äldre väggar rivits.

Entréhall

Den långsmala entréhallen i anslutning till huvudentrén har sannolikt bevarat sin ursprungliga planlösning. Dock har äldre öppningar mot rummen utmed Magasinsgatan murats igen. Ytterdörren, med sitt mönsterblästrade glas med dekor av kaffebönor liksom kalkstengolvet med enkel fris härstammar sannolikt från ombyggnaden på 1920-talet då Mauritz Kafferosteri tog över byggnaden. Väggarna är putsade och målade. Entréhallen delas in i två delar

Källare med välvd öppning mellan två rum.

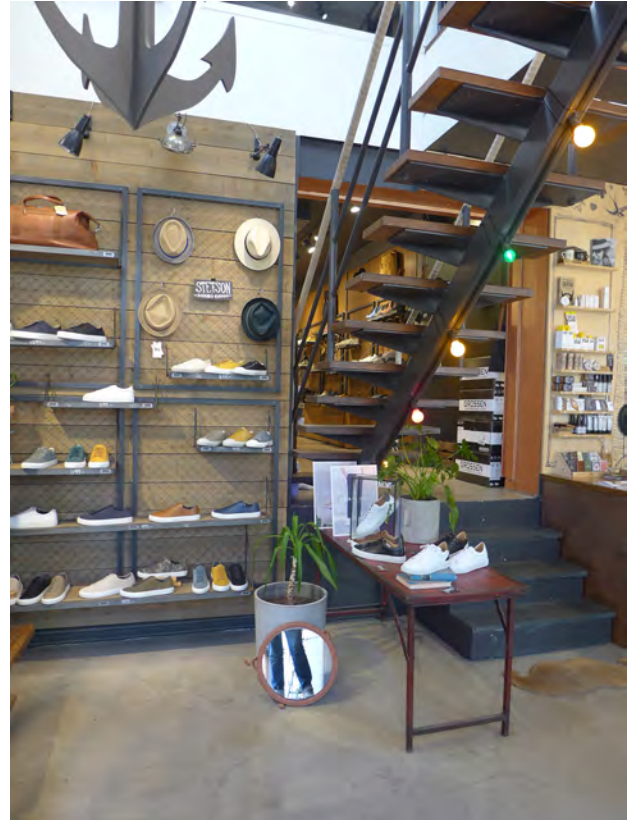
Den långsmala entréhallen med kalkstengolv från 1900-talets första hälft. Den välvda öppningen med klassicerande utformning är sannolikt ursprunglig, men dörrpartiet är sentida.

av en äldre, troligtvis ursprunglig valvöppning i klassicerande utformning. I övrigt är samtliga dörrblad i entréhallen sentida.

Trappan mot plan 2 utgörs av en äldre, sannolikt ursprunglig, kalkstenstrappa. I trapplöpet finns även äldre trappräcken med svarvade balusterdockor, vilka även de sannolikt är ursprungliga. Handledarna är dock sentida.

Huvudtrapphusets ursprungliga kalkstenstrappa med räcken av svarvade balusterdockor av trä.

Hörnlokalen Magasingatan/Kyrkogatan där del av bjälklaget rivits för att skapa dubbel rumshöjd. Butiken har idag en helt modern karaktär.

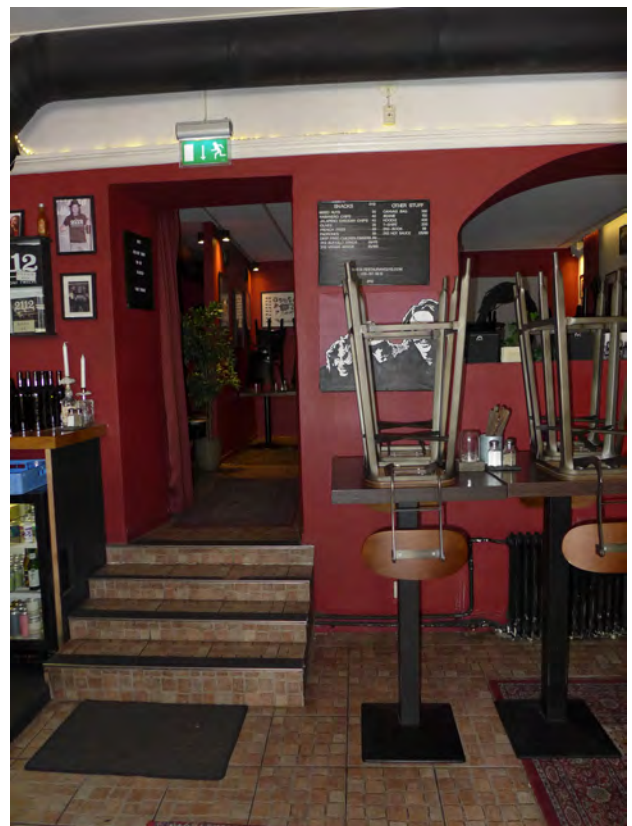
Sneaky Steve

De två rummen på vänster sida av entréhallen fungerar som skobutik (skobutiken har även kontorsutrymmen på plan 2). Rummen har en delvis bevarad äldre planlösning, men delar av bjälklaget revs 1971 för att skapa dubbeltakhöjd. Utrymmena präglas helt av moderna material och ytskikt och av den äldre karaktären finns idag inget kvar.

Restaurang 2112

Planlösningen i Restaurang 2112 är förändrad. Delar av restaurangen ligger i den äldre byggnadskroppen och delar i den gårdsbyggnad som tillkom på 1950-talet. I den äldre byggnadskroppen fanns här tidigare två rum, vilka idag slagits samman till ett genom rivning av fd hjärtmur. Utrymmet präglas helt av moderna material och ytskikt. Via en öppning i den fd yttermuren nås den del av restaurangen som ligger i gårdsbyggnaden. Även här är karaktären helt modern.

Restaurangköket är beläget i den äldre byggnadskroppen. Här är planlösningen helt förändrad och det saknas äldre detaljer och ytskikt.

Restaurang 2112. Fotot visar övergången mellan den ursprungliga byggnaden och gårdsöverbyggnaden från 1958.

Den fd portgången fungerar idag som soprum och är försedd med en modern garageport.

Portgången

Den fd portgången har en idag helt modern karaktär, men planformen är bevarad. Äldre detaljer och yt-sikt saknas helt. Portgången används idag för soprum och lager och står i förbindelse med ett fläktrum i tillbyggnaden från 1950-talet.

Ovanvåning (plan 2)

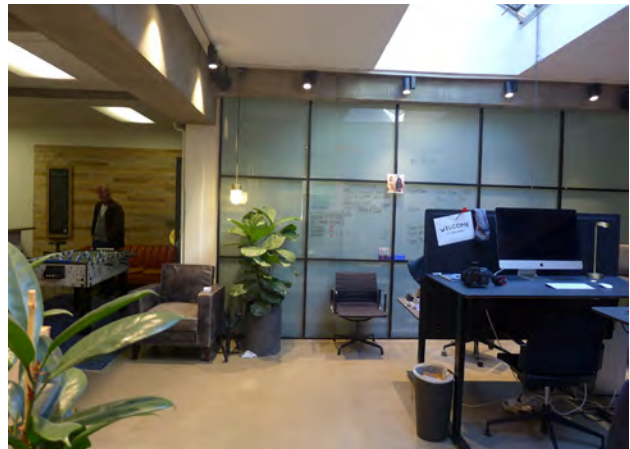
Hela plan 2 nyttjas idag som kontor av skobutiken. Planlösningen är kraftigt förändrad, endast ett fåtal rum bevarar sin äldre planlösning. Rummen har idag en helt modern prägel utan synliga äldre material och ytskikt. I ett av kontorsrummen mot Kyrkogatan finns enstaka spår av en äldre, hög och profilerad golvsockel, i övrigt har inga äldre detaljer påträffats.

I tillbyggnaden från 1950-talet är de taklanterninerna bevarade. Den äldre byggnadskroppens fd yttermurar har delvis rivits och gränsen mellan de två byggnaderna har suddats ut.

I huvudtrapphuset är golvet belagt med ett kalkstensgolv lika entréhallen, vilket sannolikt är från 1920-talet. Kalkstenstrappan är äldre och i trapploppet förekommer ett äldre trappräcke av svarvade balusterdockor.

Övre del av hörnbutiken.

Kontorsutrymmen på plan 2 med moderna ytskikt och sentida karaktär.

Lägenheterna präglas huvudsakligen av moderna ytskikt och material, men bevarar delvis en äldre planlösning.

Plan 3

På plan 3 finns idag två lägenheter och en takterrass (ovan tillbyggnaden från 1950-talet). Liksom i plan 2 är trapphuset utformat med ett senare kalkstengolv. Mot vinden finns en äldre, sannolikt ursprunglig, trätrappa och i trapploppet finns ett äldre trappräcke.

Mot den större lägenheten mot Magasinsgatan utgörs lägenhetsdörren av ett äldre spegeldörrblad som byggts på med en slät skiva mot trapphuset. I anslutning till huvudtrapphuset finns utgång till en takterrass ovan gårdsöverbyggnaden.

Den större lägenheten

Delar av den större lägenheten har inte varit tillgänglig för inventering. Planlösningen har genomgått förändringar, men äldre planlösning förekommer delvis. Lägenheten har generellt en sentida prägel med moderna parkettgolv och moderna ytskikt. Det förekommer dock enstaka äldre detaljer så som t ex ett äldre spegeldörrblad som förstärkts med skiva mot trapphuset. Även de profilerade dörrfodren med skurkloss är äldre.

I hörnrummet Magasinsgatan/Kyrkogatan finns en ursprunglig hög och profilerad golvsockel kvar. I övrigt saknas äldre detaljer från 1800-talet. Däremot finns ett antal spegeldörrblad samt garderobsdörrar från 1930-40-talet bevarade.

Den mindre lägenheten

Den mindre lägenheten mot Kyrkogatan har en helt sentida karaktär, men bevarar delvis en äldre planlösning. Lägenheten har under senare tid kompletterats med en tillbyggnad på gårdsöverbyggnaden. Av äldre detaljer finns endast ett påbyggt spegeldörrblad mot WC:t.

Kök inrett i fd trapphus med välvd öppning mot hallen.

Spegeldörrblad från 1900-talets första hälft med glasad övre fyllning.

Ursprunglig trätrappa till vinden med bevarad ålderdomlig karaktär.

Äldre, sannolikt ursprungliga järnportar mot vinden. Här syns även det ursprungliga brandgolvet av tegel.

Plan 4 (vind)

Vinden nyttjas som lager och har en delvis bevarad äldre karaktär. Golvet utgörs av ett senare brädgolv. I anslutning till den äldre trätrappan syns att det ursprungliga golvet utgörs av ett brandgolv av tegel. Mot trappan sitter en äldre och ursprunglig pardörr av järn, vilket bidrar till trätrappans ålderdomliga karaktär.

På vinden har det under senare tid tillkommit moderna väggar av skivor och även taket har klätts med skivor, vilket sammantaget inneburit en negativ påverkan på vindens äldre karaktär. De äldre takstolarna är dock delvis exponerade. Även de putsade murstockarna är bevarade.

Vinden nyttjas idag som lager och den äldre karaktären har förtagits av att bli den äldre takinbrädningen klätts med moderna skivor.

DEL 3: ANALYS, STÄLLNINGSTAGANDEN OCH SLUTSATSER

Kulturhistoriskt värde & signifikans relaterat riksintresset

Byggnaden på Magasinsgatan 5, uppförd 1812, besitter ett stort kulturhistoriskt värde genom att den speglar viktiga epoker i Göteborgs stadsbyggnadshistoria. Den ingår också som en viktig del i ett område som utgör riksintresse för kulturmiljövården enligt Miljöbalken: *"Göteborgs innerstad/Staden inom vallgraven med parkbältet"* O 2:1–5. En riksintressant kulturmiljö är ett område som är betydelsefullt för förståelsen av länets och landets historia, t ex en sammanhållen miljö som bildar en helhet och hålls ihop av ett antal karakteristiska drag. Kommunerna ska följa upp och tillgodose riksintressen genom att upprätta lämpliga planbestämmelser så att de kulturhistoriska värdena skyddas och vidmakthålls.

Nedan beskrivs byggnadens kulturhistoriska värde och dess signifikans för riksintresset. Sammantaget representerar den aktuella byggnaden, samt dess direkta närmiljö, flera av riksintressets strategiska delar. Flera av de värdeteman som lyfts fram i riksintressebeskrivningen finns representerade i den aktuella byggnaden och miljön kring Magasinsgatan.

De trånga bakgatorna

Den aktuella byggnaden ingår i ett värdefullt stadsbyggnadssammanhang i Göteborgs historiska stadskärna. Magasinsgatan och Kyrkogatan har trots senare tiders förändringar en relativt välbevarad karaktär som två av stenstadens typiska bakgator genom sin snäva gatubredd, måttliga skala och en enklare arkitektonisk framtoning än den intilliggande Västra Hamngatan. Det aktuella utredningsområdet utgör därmed ett uttryck för riksintressets värdegrund med avseende på:

"Karaktären hos "Hamngatorna" och de trånga bakgatorna, med huvudsakligen 2-3 våningshus".

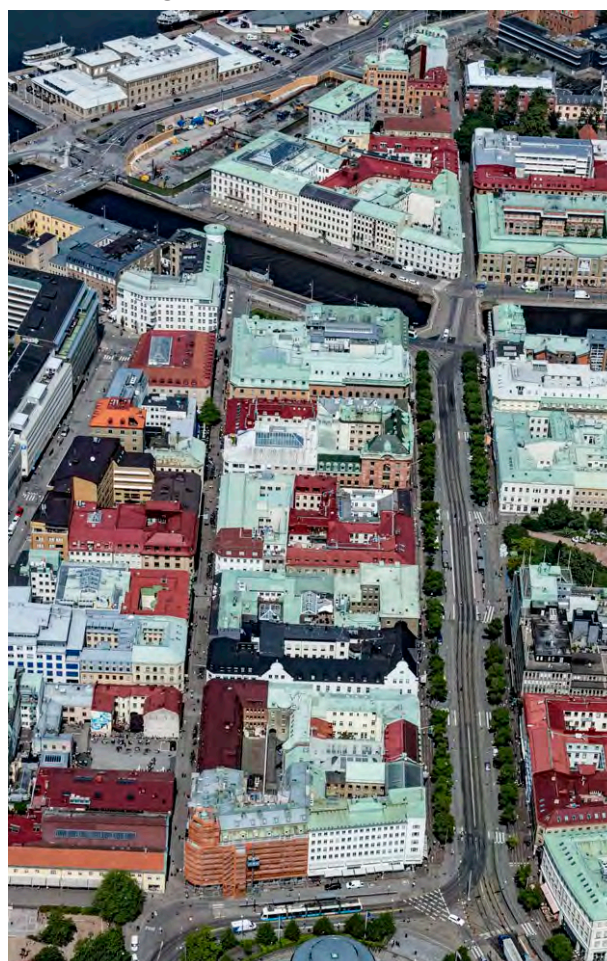
"Byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd."

Magasinsgatan har genomgått en successiv skalförskjutning från 2-3 våningar till 3-4 våningar och delar av gatan har breddats. De förändringar som skett i närmiljön, som idag präglas av 1980-talets större byggnadsvolymer, har inneburit en försvagning av

det stadsbyggnadshistoriska sammanhanget och riksintressets värdegrund. Trots dessa förändringar är det dock fortfarande möjligt att förstå miljön som en del av 1800-talsstaden genom de få bevarade äldre byggnader som finns kvar samt genom gatornas karaktär som bakgata med bebyggelse präglad av lägre höjdskala än de bredare Hamngatorna.

Egenskaper av betydelse:

- *Den måttliga höjdskalet samt de bevarade äldre byggnaderna från 1800-talet* gör det möjligt att förstå utredningsområdet som en av stenstadens bakgator.

Magasinsgatan har en tydlig och bevarad karaktär av bakgata med snävare gaturum, lägre höjdskala och enklare arkitektonisk prägel än den intilliggande Västra Hamngatan. Denna bakgatukaraktär är viktig att värna och utgör ett uttryck för riksintresset. Källa: SBK

Speglar det tidiga 1800-talets stenstad

Magasinsgatan 5 besitter ett stort stadsbyggnads-historiskt värde genom att byggnaden speglar den stadsnydaning som Göteborg genomgick i början av 1800-talet. Byggnaden utgör en av få kvarvarande representanter för den stenstadsbebyggelse som återuppfördes efter den stora stadsbranden år 1804 i enlighet med den nya byggnadsstagda som bränderna gav upphov till. Magasinsgatan 5 utgör därmed en viktig representant för riksintressetemat "Det tidiga 1800-talets stadsnydaning":

"Stadsarkitekt C W Carlbergs nyklassicistiska stenstad inom vallgraven (...)"

"(...) det gula "Göteborgsteglet" med den carlbergiska nyklassicismen (...)"

Utredningen har visat att representationen av det tidiga 1800-talet som stadsbyggnadsepok är låg inom det avgränsade utredningsområdet. Inom kv Tre Remmare utgör Magasinsgatan 5 den enda kvarvarande byggnaden från 1800-talets början. I närmiljön finns endast ytterligare en byggnad kvar från samma epok (Drottninggatan 3). I övrigt är det aktuella stadsbyggnadssammanhanget präglad av 1980-talets kontorskomplex vilket har försvagat riksintressets värdegrund. **Detta ger Magasinsgatan 5 en särskild betydelse som värdebärande uttryck för riksintresset.**

Magasinsgatan 5 har visserligen genomgått stora exteriöra och interiöra förändringar som inneburit en väsentlig försvagning av dess funktion som uttryck för riksintresset. Liksom flertalet byggnader från tidigt 1800-tal uppfördes byggnaden ursprungligen med enkla tegelfasader i nyklassicerande stil med få dekorationer. Den ursprungliga exteriören är idag kraftigt förändrad (putsad) men det nyklassicistiska uttrycket är delvis bevarat genom det avskalade och symmetriska formspråket, den profilerade takfoten och det låglutande taket. Likaså gör dess bevarade grundvolym som en L-formad trevåningsbyggnad med delvis bevarade gårdsfasader det fortfarande möjligt att förstå byggnaden som en del av det tidiga 1800-talets stad.

Egenskaper av betydelse:

- **Den bevarade grundvolymen**, som en L-formad trevåningsbyggnad, är av stor betydelse då den gör det möjligt att, trots att fasaden är kraftigt förändrad, förstå byggnaden som en del av den stenstad som uppfördes efter stadsbranden 1804. De delvis bevarade gårdsfasaderna i plan 3

gör det möjligt att läsa av den ursprungliga byggnadens fotavtryck och den äldre bebyggelsestrukturen med små kringbygda innergårdar. Den exponerade brandgaveln, ett resultat av att bara delar av Magasinsgatan breddades, får även den ursprungliga takformen att framträda tydligt i stadsbilden.

- **Den bevarade äldre och profilerade takfoten** är av stor betydelse för förståelsen för och upplevelsen av den äldre byggnaden. Tillsammans med höjdskalen och grundvolymen gör den det möjligt att läsa av byggnaden som en del av 1800-talets stenstad.
- **Den symmetriska fönstersättningen** i våning 2 och 3 är oförändrad sedan uppförandet och utgör en väsentlig del i byggnadens arkitektoniska uppbyggnad och nyklassicistiska uttryck.
- **Det låglutande taket**, tydligt underordnat fasaderna, utgör en del av det nyklassicerande formspråket och byggnadens ursprungliga arkitektoniska utformning.

Speglar cityomvandlingen

Magasinsgatan 5 besitter ett stort samhällshistoriskt värde genom att byggnaden speglar de förändringar som Göteborgs innerstad genomgick under slutet av 1800-talet då Magasinsgatan utvecklades till en butiksgata. Liksom många andra tidiga 1800-talsbyggnader genomgick byggnaden förändringar i samband med att butik, frisersalong och senare även ett kafferosteri med servering inreddes. Bottenvåningen med stora skyltfönster från olika tider utgör i detta sammanhang ett uttryck för de förändringar som den äldre bebyggelsen genomgick i samband med cityomvandlingen. Därmed är byggnaden även en exponent för riksintressetemat "Det sena 1800-talets storstadsomdaning"

"Cityomvandlingen med handelns om- och nybyggnader i storstadsmässig skala (...)"

Egenskaper av betydelse

- **Den uppglasade bottenvåningen med skyltfönster** bidrar till förståelsen för innerstadens transformation till ett cityområde dominerat av butiker. Samtliga skyltfönster är sentida, men understödjer berättelsen om cityomvandlingen.
- **Bevarad ytterport med mönsterblästrat glas** med dekor av kaffebönor besitter ett kulturhistoriskt värde och minner om den tid då Mauritz Kaffe bedrev kafferosteri och café i byggnaden.

Delvis bevarad interiör

Interiören har genomgått omfattande förändringar under årens lopp till följd av skiftande användning - från hotell och värdshus i början av 1800-talet till en kombination av butiker och bostäder i slutet av 1800-talet och senare till kafferosteri med stora utrymmen för kaffesilos i större delen av huset, för att senare återgå till butiker och bostäder. Detta har inneburit att planlösningen förändrats och att det idag finns få ursprungliga och äldre detaljer bevarade i interiören. Det förekommer dock delar av interiören där en äldre planlösning är fortsatt avläsbar liksom enstaka äldre detaljer av kulturhistoriskt värde.

Egenskaper av betydelse:

- **Huvudtrapphuset inkl entréhall** besitter i sin helhet ett högt kulturhistoriskt värde med bevarad äldre planlösning, ursprunglig kalkstenstrappa och räcken av svarvade balusterdockor, valvöppning med nyklassicerande putsdekor liksom kalkstensgolv från 1920-talet.
- **Enstaka rum med bevarad planlösning i plan 1-3**, se illustration sid 41-45, besitter ett visst kulturhistoriskt värde då de speglar byggnadens äldre disposition.
- **Fd portgångens bevarade planform** gör det möjligt att förstå byggnadens tidigare disposition med portgång som stod i förbindelse med en mindre innergård.
- **Enstaka bevarade äldre snickerier i plan 3** i form av äldre spegeldörrblad, foder och socklar besitter ett kulturhistoriskt värde genom att de bidrar till interiörens äldre karaktär.
- **Ålderdomlig vindstrappa av trä** med ursprungliga järndörrar mot vinden liksom vindens ursprungliga brandgolv har ett mycket stort kulturhistoriskt värde då de utgör de bäst bevarade delarna som härstammar från byggnadens uppförande.
- **Vinden** har en delvis äldre karaktär med putsade murstockar och delvis synliga äldre takstolar.

Det skall påpekas att det sannolikt förekommer dolda kulturvärden i interiören som inte är kända idag. Det kan röra sig om äldre golv under sentida parkettgolv, stuckaturer dolda under senare undertak mm.

Interiörens kulturhistoriskt värdefulla detaljer och de olika rummens känslighet/tålighet sammanfattas på illustrationer på sid 41-45.

1900-talets stadsbyggande

Kvarteret Tre Remmare speglar 1900-talets stadsbyggande genom den delvis breddade Magasinsgatan och kontorshuset i 20-talsklassicerande respektive funktionalistisk stil. De yngre byggnaderna utgör ett uttryck för riksintressets värdeema "1900-talets stadsbyggande":

"1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden (...) uttryck för olika stilepoker."

Magasinsgatan 5's exponerade brandgavel framstår i sammanhanget som ett distinkt möte mellan den äldre staden och 1900-talets stad.

Bevarande och tålighet

Syftet med den nya detaljplanen är att möjliggöra på- och ombyggnad av fastigheten med bostäder och verksamheter samt säkerställa stadsbyggnadskvaliteter, kulturhistoriska och arkitektoniska värden. I detaljplanearbetet vill man pröva en påbyggnad av den befintliga byggnaden från 1812 med två våningar. Nedan förs resonemang kring byggnadens känslighet/tålighet för förändringar samt formulering av riktlinjer för hänsynstagande.

Hänsyn till värdebärande egenskaper

Byggnaden på Magasinsgatan 5 ingår i Göteborgs stads bevarandeprogram från år 1999 (del 1), vilket innebär att den är officiellt utpekad som särskilt kulturhistoriskt värdefull och därmed sorterar under PBL 8:13, vilket innebär ett förvanskningförbud. Vidare ingår byggnaden som en del i en miljö som utgör riksintresse för kulturmiljövården enligt Miljöbalken. Områden av riksintresse ska skyddas från åtgärder som påtagligt skadar kulturmiljön.

Den aktuella byggnaden har genomgått stora förändringar såväl exteriört som interiört. Likaså har byggnadens närmiljö genomgått omfattande förändringar under huvudsakligen 1980-talet. Detta ger såväl den enskilda byggnaden som den större miljön en viss tålighet för förändringar trots det kulturhistoriskt känsliga läget i Göteborgs historiska stadskärna. Här finns ur kulturhistorisk synvinkel ett visst handlingsutrymme för förändringar under förutsättning att dessa utförs med hänsyn till de egenskaper som är av betydelse för det kulturhistoriska värdet och riksintressets värdegrund.

Föreliggande undersökning har dock visat att berättelsen om det tidiga 1800-talets stadsnydaning och det sena 1800-talets storstadsomdaning har försvagats både vad gäller den aktuella byggnaden och stadsbyggnadssammanhanget i dess direkta närhet. Dessa förändringar har sedan tidigare haft en starkt negativ påverkan på den enskilda byggnadens kulturhistoriska värde samt på den riksintressanta kulturmiljön. Sammantaget innebär detta att:

- **Den aktuella byggnaden och närmiljön är känslig för förändringar som ytterligare försvagar, förvärrar eller omöjliggör förståelsen för miljön som en del av 1800-talets stenstad. Tåligheten för förändringar är därmed begränsad.**

Byggnaden har en begränsad tålighet för förändringar. Generellt är exteriören känslig för förändringar medan interiören har en högre tålighet.

Exteriör

Magasinsgatans och Kyrkogatans karaktär som två av stenstadens typiska bakgator är beroende av den lägre höjdskalen som domineras av tre våningar, med inslag av 4 våningar. En påbyggnad på Magasinsgatan 5 skulle innebära en fortsatt förskjutning av höjdskalen. Förändringar av Magasinsgatan 5 måste därför ta hänsyn till gatornas övergripande kulturhistoriska karaktär som bakgator. Sammantaget innebär detta ur kulturhistoriskt perspektiv att:

- **Miljön har en begränsad tålighet gällande ökning av höjdskalen. En förskjutning mot en högre skala än vad som förekommer idag, dvs en höjdskala som överstiger fyra våningar, skulle riskera att ytterligare försvaga förståelsen för och upplevelsen av det historiska gaturummet och påverka riksintressegrunden negativt.**

Fasaderna är redan delvis förvanskade och förståelsen för byggnaden som en del av det tidiga 1800-talets stenstad är idag avhängig dess skala, grundvolym, symmetriska uppbyggnad, profilerade takfot och det låglutande taket. Då tidigare genomförda förändringar inneburit en försvagning av byggnadens funktion som uttryck för riksintresset är tåligheten för ytterligare förändringar begränsad. En förändring som inte tar hänsyn till de värdebärande egenskaperna skulle riskera att omöjliggöra förståelsen för byggnadens historiska sammanhang och därmed påverka riksintresset negativt.

En påbyggnad som t ex utförs som en förlängning av de befintliga fasaderna skulle riskera att omöjliggöra avläsbarheten av den äldre byggnaden. Däremot skulle t ex en varsamt förändrad takform och förhöjd taknock i syfte att skapa utrymme för en inredningsbar vind med takkupor innebära en mindre påverkan. Sammantaget innebär detta att:

- **Byggnaden har en begränsad tålighet för påbyggnad, medan tåligheten för t ex en vindsinredning med möjlighet till förändrad takvinkel är större.**

Detta innebär inte att inga åtgärder/förändringar är möjliga, utan att förändringar måste utföras utan att minska förståelsen för och upplevelsen av den ursprungliga byggnaden och dess stadsbyggnadssammanhang. I detta arbete kommer gestaltungsfrågan att bli avgörande.

För att inte ytterligare försvaga byggnadens berättarinnehåll samt för att minimera negativ påverkan på riksintresset är det vidare en förutsättning att:

- **Förändringar utförs på ett sådant vis att den äldre byggnaden fortsatt förblir tydligt avläsbar.**
- **Den befintliga byggnadens grundvolym ska bevaras. Åtgärder får inte innebära rivning av fasad, del av fasad eller profilerad takfot.**

Liksom hos många andra tidiga 1800-talsbyggnader inom vallgraven har den fd gården överbyggts under senare tid, men byggnadens ursprungliga grundvolym är fortfarande avläsbar då gårdsöverbyggnaden endast är utförd i två våningar och då gårdsfasaderna är bevarade i plan 3. Ytterligare påbyggnad av gården skulle omöjliggöra möjligheten att läsa av den äldre bebyggelsestrukturen med en L-formad byggnad som omfamnar en innergård. Denna struktur är redan idag kraftigt förändrad då bl a stora delar av den fd yttermuren mot gården i plan 1-2 har rivits och gårdsbyggnaden integrerats i den äldre byggnaden. Sammantaget innebär detta att:

- **Den redan idag minskade avläsbarheten av den ursprungliga byggnadens grundvolym gör tåligheten för ytterligare påbyggnad av gården begränsad.**

Interiör

Interiören har en relativt stor tålighet för förändringar då planlösningen till stora delar är förändrad och då andelen originalmaterial är låg, vilket gör att det idag är svårt att förstå den äldre byggnaden. För att inte förändringar ska medföra ytterligare negativ påverkan gäller ur kulturhistorisk synvinkel att:

- **Ingrepp bör undvikas i äldre väggar (rödmarkerade på sid 41-45).**
- **De få bevarade äldre och kulturhistoriskt värdefulla detaljer som finns bör bevaras (se sid 41-45).**
- **Äldre planlösning bör eftersträvas.**
- **Huvudtrapphuset, inklusive entréhall och vindstrappa, bör bevaras intakt i sin helhet.**

Byggnadens olika rum har olika hög/låg tålighet för förändringar. De enskilda rummens känslighet/tålighet preciseras på planritningarna på kommande sidor (sid 41-45).

Huvudtrapphuset och bottenvåningens entréhall har en låg tålighet för förändringar då dessa är relativt välbevarade och besitter ett högt kulturhistoriskt värde genom sin bevarade äldre planlösning och äldre kalkstenstrappa med träräcken av svarvade balusterdockor. Kalkstensgolvet härrör sannolikt från en ombyggnad kring 1920-talet och besitter ett visst kulturhistoriskt värde.

Bottenvåningen har sammantaget en förändrad karaktär och präglas idag av sentida detaljer och ytskikt, vilket ger en relativt hög tålighet för förändringar. Här har inga äldre och kulturhistoriskt värdefulla detaljer påträffats. I de främre rummen mot Magasinsgatan är dock en äldre planlösning delvis bevarad och avläsbar än idag, vilken är känslig för förändringar.

I plan 2 finns en hög tålighet för förändringar då våningsplanet genomgått stora förändringar och idag har en helt modern prägel.

I plan 3 är tåligheten för förändringar mindre då en äldre planlösning till viss del är bevarad. Likaså finns här enstaka äldre bevarade detaljer i form av spegeldörrblad och snickerier.

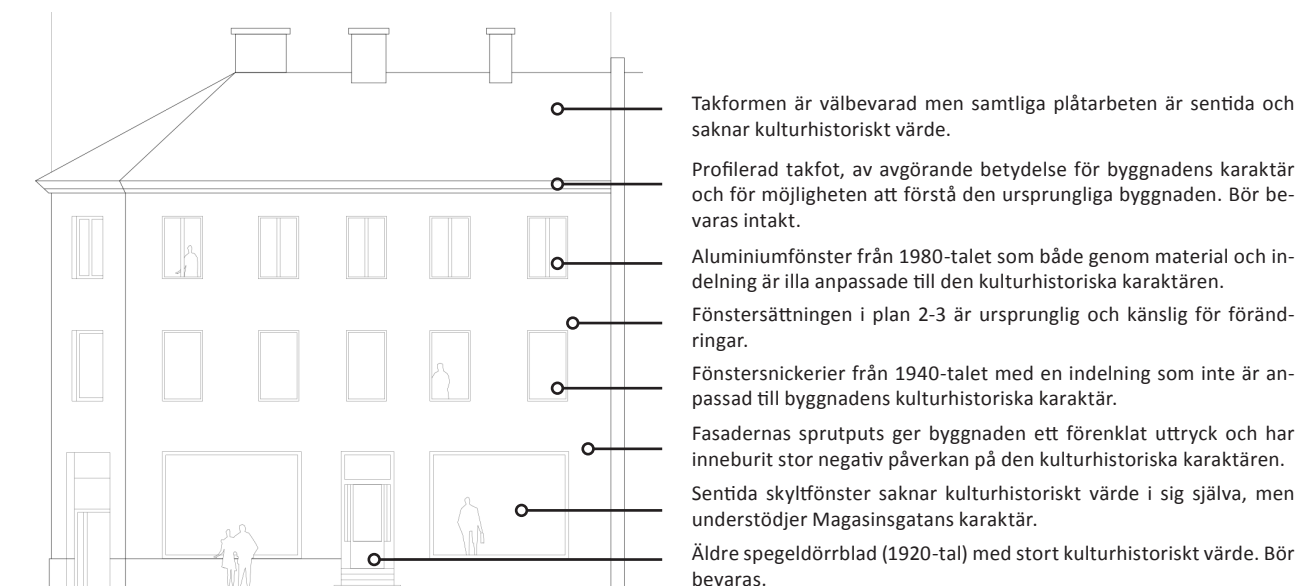
Mellan plan 3 och 4 är en äldre, troligtvis ursprunglig, trärappa med ålderdomlig karaktär bevarad, vilken är av stort kulturhistoriskt värde. Vindstrappan har en mycket låg tålighet för förändringar och bör bevaras intakt.

Vinden har en delvis bevarad äldre karaktär med putsade murstockar, delvis exponerat äldre brandgolv av tegel, en ursprunglig järndörr liksom delvis synliga äldre takstolar. Under senare tid har dock vinden genomgått flera förändringar och den äldre takinbrädningen är idag klädd med skivor och det har tillkommit senare mellanväggar vilket påverkat vindens äldre karaktär. Sammantaget har vinden en viss tålighet för förändringar, men t ex den äldre järndörren och de putsade murstockarna bör bevaras.

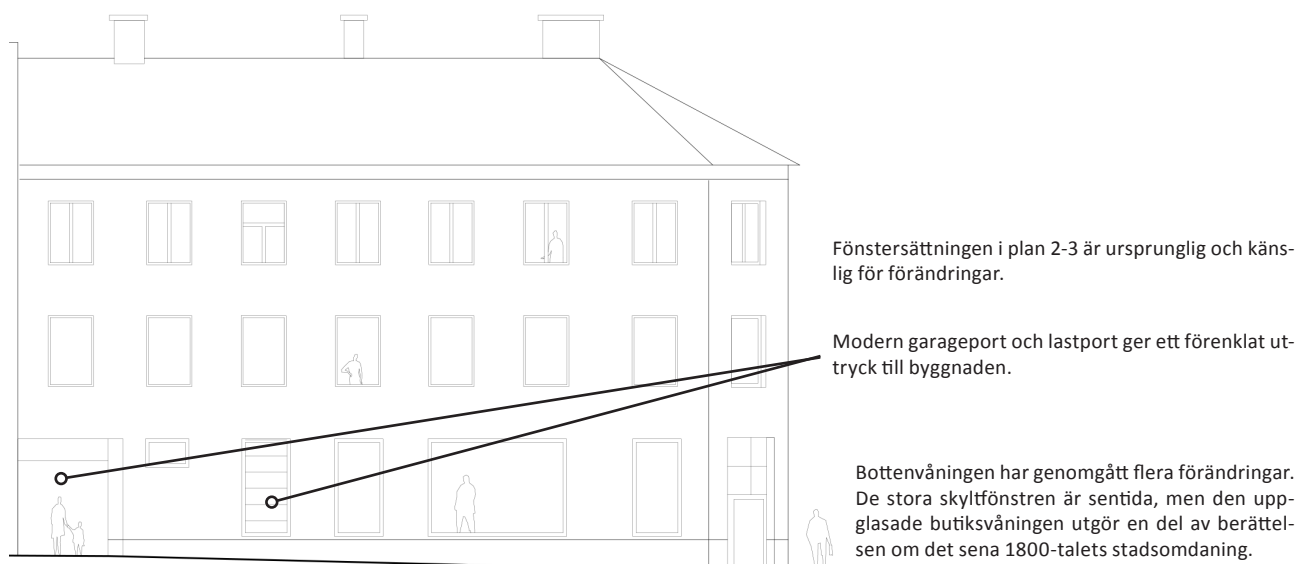
Dolda kulturvärden

I och med de många förändringar som skett såväl exterriört som interiört är det sannolikt att det förekommer dolda kulturvärden som inte är kända idag. Vid framtida förändringar och arbeten är det därför av stor vikt att uppmärksamma t ex äldre golv, stuckaturer, snickerier och eventuella äldre ytskikt som framkommer. Vid upptäckt av äldre detaljer ska dessa dokumenteras och i första hand bevaras och återställas. Ett system för att hantera detta behöver därför finnas med vid framtida byggnadsarbeten i huset.

Sammanfattning av exteriörens känslighet/tålighet

Fasad mot Magasinsgatan. Ritning upprättad av Semrén och Månsson.

Fasad mot Kyrkogatan. Ritning upprättad av Semrén och Månsson.

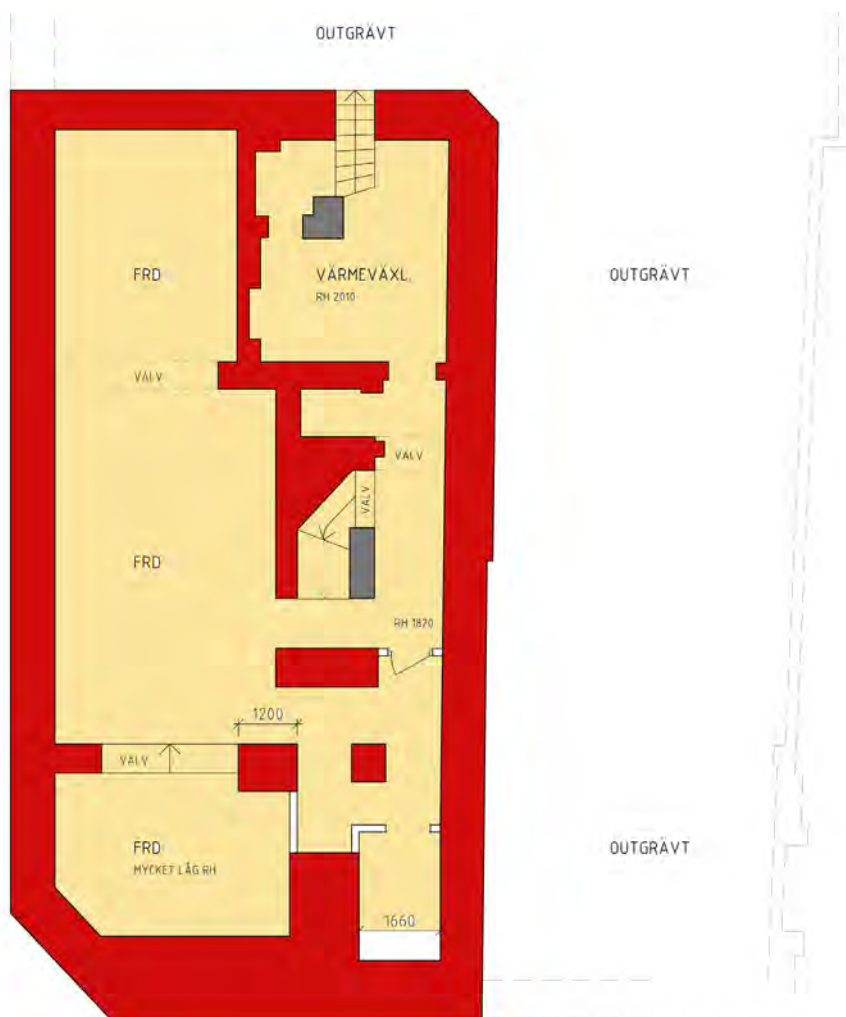
Trots sin förändrade exteriör gör den bevarade grundvolymen och den profilerade takfoten det möjligt att förstå byggnaden som en del av den stenstadsbebyggelse som uppfördes i början av 1800-talet. Detta gör att grundvolymen och takfoten har en begränsad tålighet för förändringar. Det låglutande taket och takfoten är en viktig del i det ursprungliga nyklassicerande uttrycket. Till detta bidrar även den symmetriska fönstersättningen i plan 2-3.

Samtliga fönster är sentida (1940 respektive 1980-tal) och inte anpassade till den äldre byggnadens kulturhistoriska karaktär. Fönstersnickerierna besitter inga bevarandevärden. Vid ett fönsterbyte bör nya fönster utföras i enlighet med den ursprungliga fönsterindelningen - dvs spröjsade korspostfönster. Likaså är samtliga skyltfönsterpartier sentida och besitter inga kulturhistoriska värden. De bidrar dock till förståelsen för den omdaning innerstaden genomgick i slutet av 1800-talet då Magasinsgatan utvecklades till en butiksgata. Vid ett framtida byte av skyltfönsterpartier skulle mer tidstypiska skyltfönsterpartier innebära en stor kvalitetshöjning för det kulturhistoriska värdet.

Befintlig ytterdörr i huvudentrén från 1917-1920 besitter ett högt kulturhistoriskt värde och bör bevaras. Övriga ytterdörrar är sentida och besitter inga kulturhistoriska värden. Vid ett eventuellt byte bör nya dörrblad utföras på ett till den kulturhistoriska karaktären anpassat vis, t ex som traditionella ramverksdörrar av trä med glasade övre fyllningar.

Den inre delen av fasaden mot Kyrkogatan, med den moderna garageporten till den fd portgången och igensatt lastport mot restaurangkök ger idag något av en ruffig baksideskaraktär. Här finns utrymme och möjligheter till kvalitetshöjande åtgärder i syfte att stärka byggnadens kulturhistoriska värde.

Ålder och kulturhistoriskt värde i källarvåningen

Teckenförklaring

Äldre detaljer saknas

Ålderslegend väggar

- 1812-1922 *
- 1930-tal
- 1950-tal
- 1970-tal
- 2000-tal

* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas. Äldre, rödmarkerade, väggar bör dock bevaras.

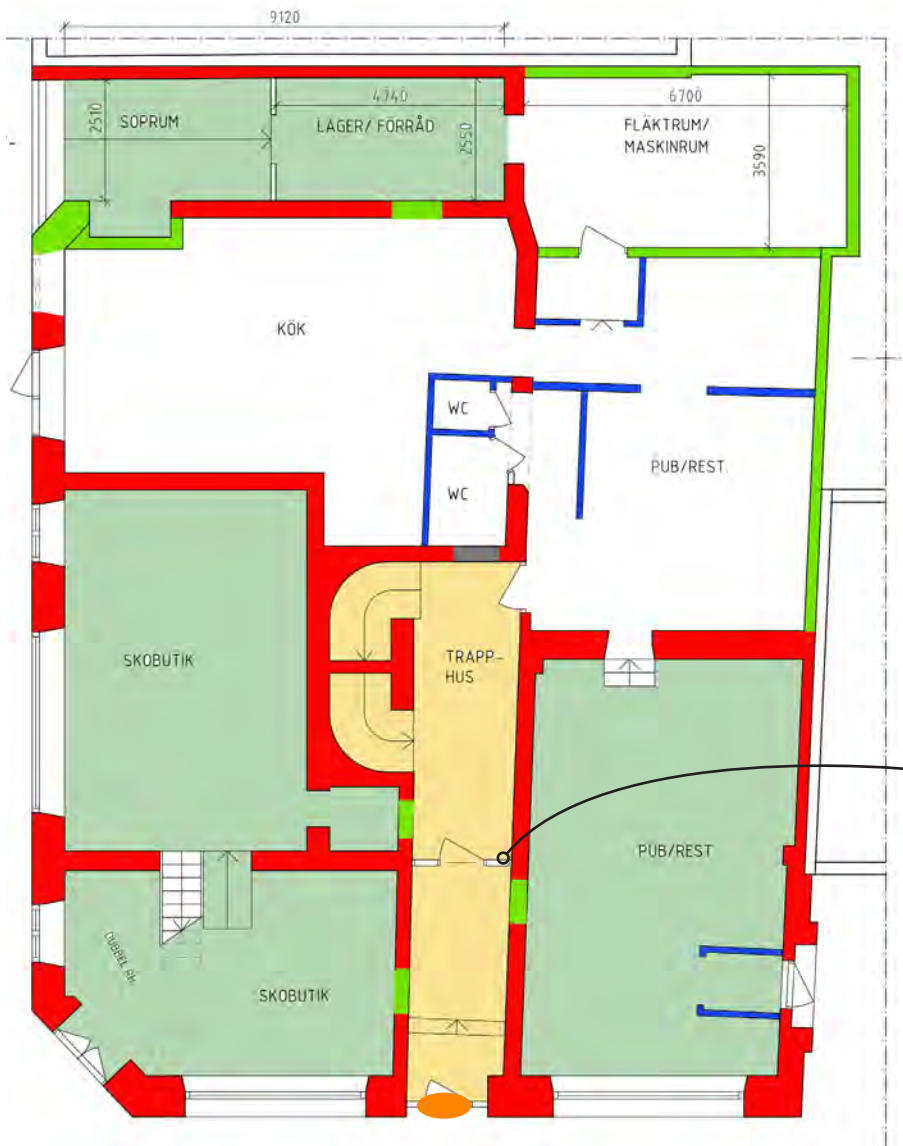
Värdeklasser

- **Rum av mycket högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad planlösning och äldre karaktär. Rummen är mycket känsliga för förändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet negativt. Tåligheten för förändringar är låg.
- **Rum med högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad äldre planlösning och äldre detaljer. Rummen har en viss tålighet för förändringar, men planlösning och äldre detaljer bör bevaras intakt.
- **Rum med visst kulturhistoriskt värde** som ingår i en äldre planlösning men där äldre detaljer och ytskikt saknas. Rummen har en relativt hög tålighet för förändringar, men äldre planlösning bör bevaras.

Källarens kulturhistoriska värde och tålighet för förändringar

Källaren har en enkel karaktär men bevarar delvis en äldre prägel med bl a slammade tegelmurar och valv, spår av äldre fönsteröppningar samt två äldre trappor med smideshandledare. Den enkla karaktären ger källaren en viss tålighet för förändringar men de egenskaper som är av betydelse för dess äldre karaktär bör bevaras.

Ålder och kulturhistoriskt värde i bottenvåningen (plan 1)

Valv med nyklassicerande putsdekor. Sentida dörrparti.

Teckenförklaring

 Spegeldörrblad, 1920-tal.

Ålderslegend väggar

 1812-1922 *

 1930-tal

 1950-tal

 1970-tal

 2000-tal

* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas. Äldre, rödmarkerade, väggar bör dock bevaras.

Värdeklasser

 Rum av mycket högt kulturhistoriskt värde, motsvarade PBL 8:13, med bevarad planlösning och äldre karaktär. Rummen är mycket känsliga för förändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet negativt. Tåligheten för förändringar är låg.

 Rum med högt kulturhistoriskt värde, motsvarade PBL 8:13, med bevarad äldre planlösning och äldre detaljer. Rummen har en viss tålighet för förändringar, men planlösning och äldre detaljer bör bevaras intakt.

 Rum med visst kulturhistoriskt värde som ingår i en äldre planlösning men där äldre detaljer och ytskikt saknas. Rummen har en relativt hög tålighet för förändringar, men äldre planlösning bör bevaras.

Bottenvåningens kulturhistoriska värde och tålighet för förändringar

I bottenvåningen är det i huvudsak entréhallen och huvudtrapphusets som besitter kulturhistoriskt värde genom sin bevarade äldre planlösning och äldre kalkstenstrappa med träräcken av svarvade balusterdockor. Kalkstensgolvet härrör sannolikt från en ombyggnad kring 1920-talet och besitter ett visst kulturhistoriskt värde. Entréhall och huvudtrapphus har en låg tålighet för förändringar. Övriga delar av bottenvåningen har en relativt hög tålighet för förändringar då de redan idag har en förändrad planlösning och präglas av sentida detaljer och ytskikt. Inga äldre och kulturhistoriskt värdefulla detaljer har påträffats. Dock bör samtliga äldre väggar (rödmarkerade) bevaras intakt för att inte ytterligare försvaga förståelsen för den ursprungliga byggnaden. I de främre rummen mot Magasinsgatan är en äldre planlösning delvis bevarad och avläsbar än idag. Likaså gör den fd portgångens bevarade planform det möjligt att förstå byggnadens ursprungliga disposition. Planlösningen är i dessa delar känslig för ytterligare förändring. *Det skall också påpekas att det kan förekomma dolda kulturvärden i interiören som inte är kända idag.*

Ålder och kulturhistoriskt värde i plan 2

Teckenförklaring

Äldre detaljer saknas

Ålderslegend väggar

- 1812-1922 *
- 1930-tal
- 1950-tal
- 1970-tal
- 2000-tal

* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas. Äldre, rödmarkerade, väggar bör dock bevaras.

Värdeklasser

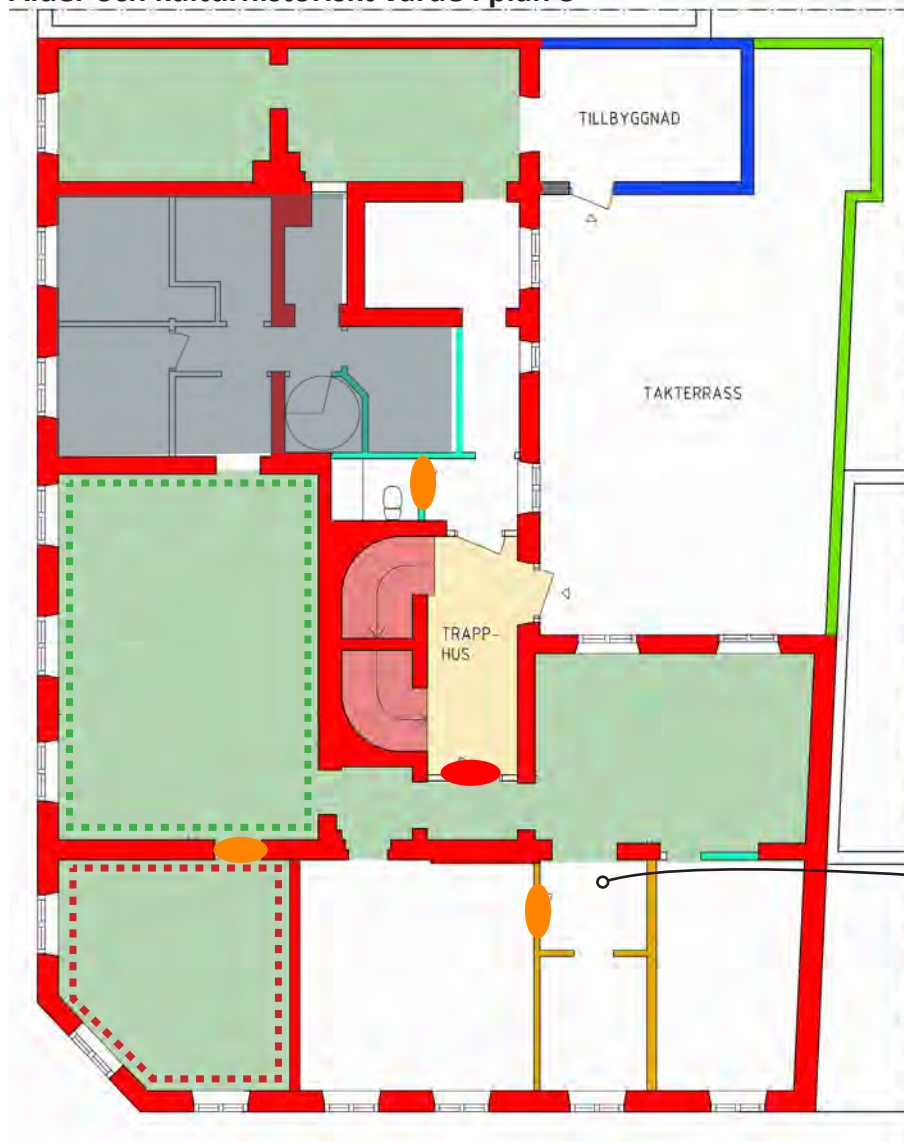
- **Rum av mycket högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad planlösning och äldre karaktär. Rummen är mycket känsliga för förändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet negativt. Tåligheten för förändringar är låg.
- **Rum med högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad äldre planlösning och äldre detaljer. Rummen har en viss tålighet för förändringar, men planlösning och äldre detaljer bör bevaras intakt.
- **Rum med visst kulturhistoriskt värde** som ingår i en äldre planlösning men där äldre detaljer och ytskikt saknas. Rummen har en relativt hög tålighet för förändringar, men äldre planlösning bör bevaras.

Kulturhistoriskt värde och tålighet för förändringar i plan 2

I plan 2 är det i huvudsak huvudtrapphuset som besitter kulturhistoriskt värde, se föregående sida. Kalkstensgolvet på vilplanet härrör sannolikt från en ombyggnad kring 1920-talet och besitter ett visst kulturhistoriskt värde. Huvudtrapphuset har en låg tålighet för förändringar.

Övriga delar av plan 2 har en relativt stor tålighet för förändringar då våningsplanet idag har en förändrad karaktär och präglas av sentida detaljer och ytskikt. Inga äldre och kulturhistoriskt värdefulla detaljer har påträffats. *Det skall dock påpekas att det kan förekomma dolda kulturvärden i interiören som inte är kända idag.* I rum mot Kyrkogatan är dock en äldre planlösning delvis bevarad och avläsbar än idag. För att inte ytterligare försvaga förståelsen för den ursprungliga byggnadens disposition bör äldre väggar bevaras och äldre planlösning eftersträvas.

Ålder och kulturhistoriskt värde i plan 3

Garderobsinredning från 1930-talet.

Teckenförklaring

- Äldre profilerad golvsoclel, 1800-tal.
- Hög golvsoclel, tidigt 1900-tal.
- Äldre spegeldörrblad, troligtvis 1800-tal.
- Spegeldörrblad, 1920-1940-tal.
- Ej inventerat utrymme.

Värdeklasser

- Rum av mycket högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad planlösning och äldre karaktär. Rummen är mycket känsliga för förändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet negativt. Tåligheten för förändringar är låg.
- Rum med högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad äldre planlösning och äldre detaljer. Rummen har en viss tålighet för förändringar, men planlösning och äldre detaljer bör bevaras intakt.
- Rum med visst kulturhistoriskt värde** som ingår i en äldre planlösning men där äldre detaljer och ytskikt saknas. Rummen har en relativt hög tålighet för förändringar, men äldre planlösning och bevarade äldre detaljer bör bevaras.

Ålderslegend väggar

- 1812-1922 *
- 1930-tal
- 1950-tal
- 1970-tal
- 2000-tal

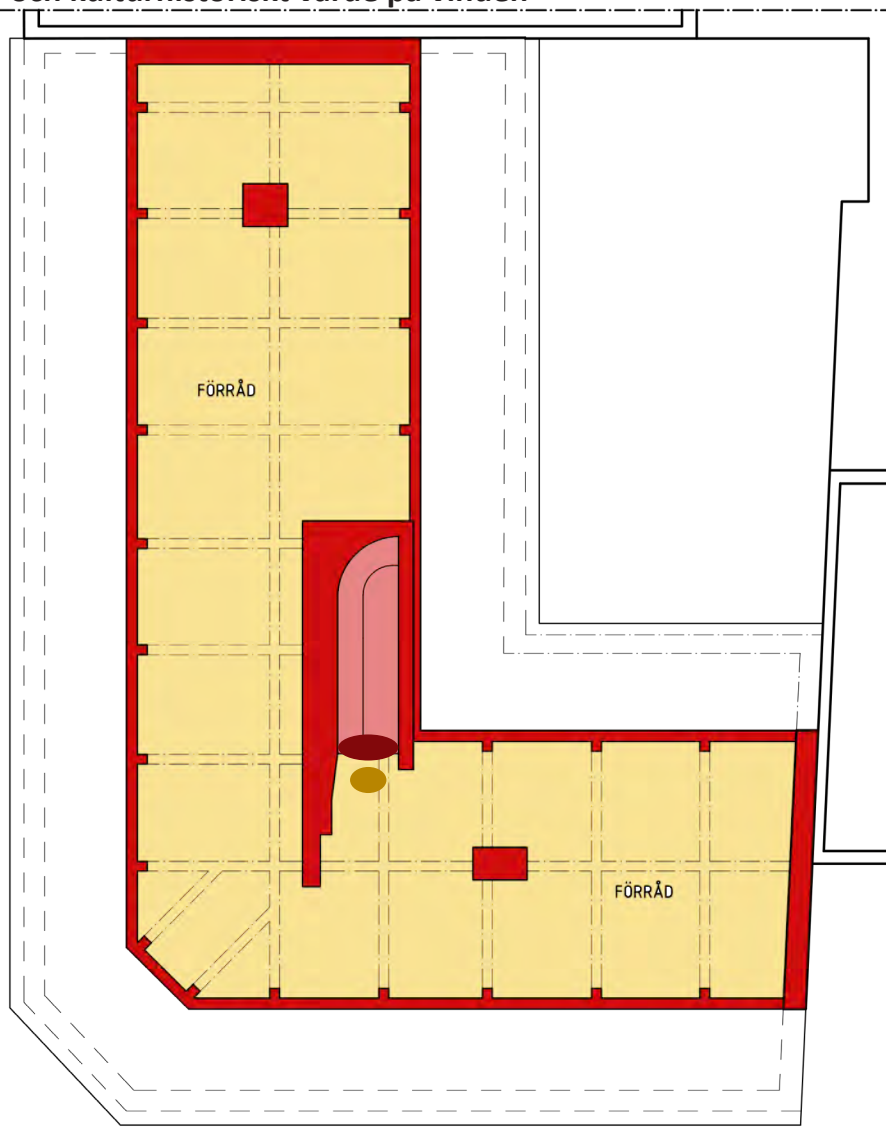
* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas. Äldre, rödmarkerade, väggar bör dock bevaras.

Kulturhistoriskt värde och tålighet för förändringar i plan 3

Huvudtrapphuset i plan 3 är delvis välbevarat med äldre kalkstenstrappa och räcken. En av lägenhetsdörrarna är sannolikt från 1800-talet, men har förstärkts utvändigt för att uppfylla brandkrav. Huvudtrapphusets trätrappa upp till vinden har en välbevarad ålderdomlig karaktär och är av mycket högt kulturhistoriskt värde. Huvudtrapphuset har en låg tålighet för förändringar. I övrigt har våningsplanet en viss tålighet för förändringar då det idag har en i huvudsak modern karaktär. Den äldre planlösningen är dock delvis bevarad och det förekommer enstaka äldre bevarade detaljer så som en profilerad golvsoclel från 1800-talet samt snickerier från 1900-talets första hälft i form av spegeldörrblad och garderobsinredning. Den äldre planlösningen bör bevaras, liksom de få äldre detaljer som förekommer. *Det skall också påpekas att det kan förekomma dolda kulturvärden i interiören som inte är kända idag.*

Notera att gråmarkerade delar av interiören inte har inventerats (ej tillgängliga vid inventeringstillfället).

Ålder och kulturhistoriskt värde på vinden

Teckenförklaring

- Äldre järndörr, 1800-tal.
- Äldre brandgolv av tegel, 1800-tal

Ålderlegend väggar

- 1812-1922 *
- 1930-tal
- 1950-tal
- 1970-tal
- 2000-tal

* Originalritningar saknas, därav har väggarnas exakta ålder inte kunnat fastställas. Äldre, rödmarkerade, väggar bör dock bevaras.

Värdeklasser

- **Rum av mycket högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad planlösning och äldre karaktär. Rummen är mycket känsliga för förändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet negativt. Tåligheten för förändringar är låg.
- **Rum med högt kulturhistoriskt värde**, motsvarade PBL 8:13, med bevarad äldre planlösning och äldre detaljer. Rummen har en viss tålighet för förändringar, men planlösning och äldre detaljer bör bevaras intakt.
- **Rum med visst kulturhistoriskt värde** som ingår i en äldre planlösning men där äldre detaljer och ytskikt saknas. Rummen har en relativt hög tålighet för förändringar, men äldre planlösning och bevarade äldre detaljer bör bevaras.

Kulturhistoriskt värde och tålighet för förändringar i plan 4

Vinden har en delvis bevarad äldre karaktär med ålderdomlig vindstrappa av trä, putsade murstockar, delvis exponerat äldre brandgolv av tegel, en ursprunglig järndörr liksom delvis synliga äldre takstolar. Vinden har dock under senare tid inretts som förråd vilket delvis förtagit dess äldre karaktär. Här finns en viss tålighet för förändringar men ursprunglig trätrappa, liksom äldre järndörr och putsade murstockar bör bevaras.

Åtgärder för att stärka byggnadens kulturhistoriska karaktär

Nedan förs resonemang om olika tillvägagångssätt för att stärka byggnadens kulturhistoriska karaktär och berättarpotential, vilken till följd av senare tiders förändringar har försvagats. Föreslagna åtgärder handlar om att stärka den kulturhistoriska karaktären, men syftar inte till ett totalt återställande. Att återställa byggnaden till sitt ursprungliga uttryck är idag inte möjligt, och inte heller nödvändigtvis önskvärt. Fasaden i bottenvåningen har t ex under årens lopp genomgått flera förändringar som bl a speglar det sena 1800-talets cityomvandling. Trots att skyltfönstren är sentida är de alltså ändå en viktig del av såväl byggnadens som Magasinsgatans historia. Likaså finns kulturhistoriskt viktiga spår från det tidiga 1900-talet då Mauritz kaffe huserade i byggnaden, vilka även de är en viktig del i husets historia.

Fasad

Den förändring som haft störst negativ påverkan på byggnadens kulturhistoriska karaktär är den tilläggsisolering som utförts. Det nuvarande utseendet med en grov sprutputs stämmer inte överens med byggnadens kulturhistoriska karaktär. Den ursprungliga gula tegelfasaden är sannolikt bevarad bakom tilläggsisoleringen och att återställa tegelfasaden hade inneburit stora positiva effekter för byggnadens karaktär och berättarpotential. Därmed hade även byggnadens tålighet för förändringar blivit större då möjligheten att förstå det ursprungliga stadsbyggnadssammanhanget inte längre skulle vara beroende av några få egenskaper. Om en sådan åtgärd är möjlig har inte utretts inom ramen för föreliggande utredning. Det ska påpekas att en återställd tegelfasad inte per automatik innebär att t ex en påbyggnad kan bedömas som varsam. Det skulle däremot avsevärt stärka förståelsen för den ursprungliga byggnaden och dess stadsbyggnadssammanhang och därmed kunna mildra negativa konsekvenser av en förändring. Ett alternativ till att återställa tegelfasaderna skulle kunna vara att ge byggnaden en slätare putsstruktur vilket skulle ge ett mer tidstypiskt uttryck. Vid en eventuell omputsning bör byggnaden ges en till den kulturhistoriska karaktären anpassad färgsättning.

Likaså skulle ett återställande av den äldre naturstenssockeln få positiva effekter för den kulturhistoriska karaktären. Denna utgjordes sannolikt ursprungligen av en kalkstenssockel. Dagens gjutna sockel ger byggnaden ett förenklat utseende, en högre materialkvalitet hade gynnat den kulturhistoriska karaktären. Den äldre sockeln kan finnas bevarad bakom tilläggsisoleringen.

Fönster

Vid ett eventuellt framtida fönsterbyte bör man överväga att återgå till den ursprungliga fönstermodellen i syfte att stärka byggnadens kulturhistoriska värde. Nya fönster bör utföras som traditionella sidohängda kittfalsfönster av korspostmodell med genomgående spröjs i de nedre luften. Eftersom det rör sig om en äldre 1800-talsbyggnad är det av stor betydelse att nya fönster utförs helt i trä och ges en traditionell profilering på båge och karm. I samband med ett eventuellt fönsterbyte bör det även göras en färgundersökning på äldre karmar för att utröna ursprunglig färgsättning.

Vad gäller skyltfönstren förekommer idag både partier av lackad ek och stålpartier. Den kulturhistoriska karaktären hade gynnats av att en enhetlig utformning av skyltfönsterpartierna eftersträvades. Nya skyltfönster bör då utföras av trä och ges en traditionell profilering.

Dörrar

Förutom huvudentréns ytterdörr är samtliga dörrblad sentida. Vid byte av portar mot butiklokal och restaurang bör huvudentréns befintliga spegeldörrblad och dess överljusfönster stå som förlaga.

Portgångens garageport ger idag ett kraftigt förenklat uttryck. Den kulturhistoriska karaktären hade gynnats av att denna ersattes mot en traditionell spegelparport. Mot kyrkogatan finns även en senare tillkommen lastport med ett enkelt och modernt uttryck som inte stämmer överens med den äldre byggnadens karaktär. Detta bör på sikt bytas mot ett nytt dörrblad med mer traditionell utformning.

Interiör

Huvudtrapphuset inklusive entréhallen utgör byggnadens mest välbevarade delar. Här bör man överväga att göra en färgundersökning i syfte att fastställa äldre ytskikt och kulörer. Ett återställande till en mer tidstypisk färgsättning skulle innebära ett stort lyft för trapphusets kulturhistoriska karaktär. Likaså bör man vid ett eventuellt byte av dörrar och lägenhetsdörrar sträva efter att återgå till spegeldörrblad.

I övriga delar av interiören bör man eftersträva en äldre planlösning och på sikt även ersätta moderna material så som glasfiberväv mm mot mer traditionella material.

Källor och litteratur

Fredberg, Carl Rudolf A:son (1919-1920). Det gamla Göteborg: lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag. D. 1. Göteborg:

Kulturmiljöer av riksintresse. (2008) Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

Lönnroth, Gudrun (red.) (2003). Hus för hus i Göteborgs stadskärna. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret

Lönnroth, Gudrun (red.) (1999). Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg: ett program för bevarande. D. 1. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret

Arkiv

Stadsbyggnadskontoret (SBK)

Ritningar och bygglovhandlingar.

Göteborgs stadsmuseum (GSM)

Fotografier.

TT-bild

Fotografier